

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το
ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Αμφιλόχιος Παπαθωμάς

*Αναπληρωτής Καθηγητής
του Παν/μίου Αθηνών*

**Μαρία Γαλάνη-Δράκου, Φιλόλογος
Βασίλική Καμπουρέλλη, Φιλόλογος
Ευαγγελία Λουτριάνακη, Φιλόλογος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης**

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ιωάννης Πετρόπουλος,

Αναπληρ. Καθηγητής

του Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης

Χρίστος Κυριαζόπουλος,

Σχολ. Σύμβουλος

Γεωργία Κατσαγάνη –

Γιαννακοπούλου, Φιλόλογος

Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Δημήτριος Καλανδράνης,

Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπυρίδων Καράμπαλης, Φιλόλογος

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ
ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ**

**Σωτήριος Γκλαβάς, Μόνιμος
Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτούτου**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

**Ο Απόλλων (Δυτικό αέτωμα
του ναού του Διός στην Ολυμπία,
Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας)**

**ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

***Ομάδα Εργασίας*
Αποφ. 16158/6-11-06 και
*75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ***

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Αμφιλόχιος Παπαθωμάς
Μαρία Γαλάνη-Δράκου
Βασιλική Καμπουρέλλη
Ευαγγελία Λουτριανάκη**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

Ελληνικά Γράμματα

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

**Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΕΠΙΜΕΤΡΟ**

I. Παράλληλα κείμενα

Ενότητα 1

Ο Πλούταρχος στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφει πώς αντέδρασαν οι γονείς του Πausανία, όταν αποκαλύφθηκε ότι ο γιος τους είχε επικοινωνία με τον Πέρση βασιλιά και ήταν έτοιμος να προδώσει τη χώρα του.

Περσῶν τήν Ἑλλάδα λεηλατούντων Πausανίας ὁ τῶν Λακεδαιμονίων στρατηγός πεντακόσια χρυσοῦ τάλαντα παρά Ξέρξου λαβῶν ἔμελλε προδιδόναι τήν Σπάρτην. Φωραθέντος δέ τούτου Ἄγησίλαος ὁ πατήρ μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοΐκου συνεδίωξεν Ἀθηνᾶς καί τὰς θύρας τοῦ τεμένου πλίνθω φράξας λιμῶ ἀπέκτεινεν· ἡ δέ

μήτηρ καὶ ἄταφον ἔρριψεν ὡς
Χρῦσερμος ἐν δευτέρῳ Ἱστορικῶν.

**Πλούταρχος, Συναγωγή ἱστοριῶν
παραλλήλων ἑλληνικῶν
καὶ ῥωμαϊκῶν 308 B**

Γλωσσικά σχόλια

ἔμελλε προδι- δόναι (απαρ. ενεστ. ρ. προδίδωμι)	σκόπτει να προδώσει
φωραθέντος (μτχ. παθ. αορ. ρ. φωράομαι, φωρῶμαι) δέ τούτου	ὅταν αὐτός αποκαλύφθηκε
πλίνθω φράξας	αφού ἔφραξε με πέτρες
ὡς Χρῦσερμος	ὅπως (ιστορεῖ) ο Χρῦσερμος

Ερωτήσεις

1. Πώς αντέδρασαν οι γονείς του Πausανία, όταν κατάλαβαν ότι ο γιος τους θα πρόδιδε την πόλη του;
2. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 2

Ο Πολύαινος παραθέτει στα παρακάτω αποσπάσματα δύο περιπτώσεις κατά τις οποίες φάνηκε η εξυπνάδα και η στρατηγική δεινότητα του Θεμιστοκλή.

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Τοῦ θεοῦ χρήσαντος τεῖχος
Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα
Ζεὺς οἱ μὲν ἄλλοι Ἀθηναῖοι τειχίζειν
τὴν ἀκρόπολιν ἠγόρευον, Θεμιστο-
κλῆς δέ ἐς τὰς τριήρεις ἐμβαίνειν,
ὡς ταύτας οὔσας τό ξύλινον τεῖχος
τῶν Ἀθηναίων. Ἐπείσθησαν,
ἐνέβησαν, ἐναυμάχησαν, ἐνίκησαν.

Πολύαινος, Στρατηγήματα 1.30.2

Γλωσσικά σχόλια

τοῦ θεοῦ χρήσαντος	ὅταν ο θεός (Απόλλωνας) έδωσε χρησμό
-----------------------	--

Τριτογενεῖ	στην Αθηνά (Τριτογένεια ή Τριτογενής είναι προσωνύμιο της Αθηνάς)
------------	---

εὐρύοπα | αυτός που βλέπει σε μεγάλη έκταση, ο παντεπόπτης (επίθετο του Δία)

ἠγόρευον | ἔλεγαν, πρότειναν

ὡς ταύτας οὔσας | επειδή αυτές (δηλ. οι τριήρεις) ήταν

ἐνέβησαν (οριστ. αορ. β' ρ. ἐμβαίνω) | επιβιβάστηκαν

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Θεμιστοκλῆς ἐναύλόχει περὶ Σαλαμίνα· τοῖς Ἑλλησιν ἐδόκει φεύγειν, Θεμιστοκλεῖ ναυμαχεῖν ἐν στενῇ θαλάσσει. Ὡς δὲ μένειν οὐκ

ἔπειθεν, ἦν αὐτῷ Σίκιννος εὐνοῦχος
παιδαγωγός τοῖν παῖδοιν, νύκτωρ
τόν Σίκιννον τοῦτον ὡς βασιλέα
πέμπει μηνύσοντα κατ' εὐνοίαν δὴ
ὅτι ἀποδιδράσκει τό 'Ελληνικόν·
ἀλλά ναυμάχει. Πείθεται βασιλεύς
καί ναυμαχεῖ, καί τό πλῆθος τῶν
τριήρων συνέτριψεν ἡ στενή
θάλασσα· οἱ δέ 'Ελληνες ἄκοντες
ἐνίκησαν τῇ σοφίᾳ τοῦ στρατηγοῦ.

Πολύαινος, Στρατηγήματα 1.30.3

Γλωσσικά σχόλια

ἐναυλόχει (οριστ. παρατ. ρ. ναυλοχέω, ναυλοχῶ)	παρέμενε στο λιμάνι, ἐνέδρευε
ἔδῳκει	φαινόταν καλό να

ὥς δὲ μένειν οὐκ ἔπειθεν τοῖν παιδοῖν	καθὼς δὲν τοὺς ἔπειθε νὰ μείνουν τῶν δυο παιδιῶν τοῦ
ὥς βασιλέα πέμπει μηνύσοντα κατ' εὐνοίαν	στέλνει στον βασιλιά, γιὰ νὰ μηνύσει λόγω συνπάθειας, ευμένειας
ἀποδιδράσκει	δραπετεύει, φεύγει
ναυμάχει (β' εν. προστ. ενεστ. ρ. ναυμαχέω, ναυμαχῶ)	νὰ ναυμαχήσεις
ἄκοντες	παρὰ τὴ θέλησή τοὺς

Ερωτήσεις

1. Ποιες ερμηνείες δόθηκαν στον χρησμό για το «ξύλινο τείχος» και από ποιους;
2. Να συγκρίνετε τις πληροφορίες τις οποίες παρέχουν το δεύτερο παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας. Ποιο από τα δύο κείμενα θεωρείτε πιο περιεκτικό και γιατί;

Ενότητα 3

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Η Άννα Κομνηνή (1083-1153/4), κόρη του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Αλέξιου Α΄ Κομνηνού, έγραψε σε δεκαπέντε βιβλία το ιστορικό έργο της Άλεξιάς. Στο έργο αυτό πρωταγωνιστικό ρόλο έχει

ο πατέρας της και περιγράφονται τα γεγονότα της περιόδου 1069-1148. Στο παρακάτω απόσπασμα η συγγραφέας εκφράζει τις απόψεις της σχετικά με το χρέος του ιστοριογράφου.

Ὅταν γάρ τις τό τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνη, ἐπιλαθέσθαι χρῆ εὐνοίας καί μίσους καί πολλάκις κοσμεῖν τοὺς ἐχθροὺς τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο, πολλάκις δέ ἐλέγχειν τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαι τουθ' ὑποδεικνύωσι. Διόπερ οὔτε τῶν φίλων καθάπτεσθαι οὔτε τοὺς ἐχθροὺς ἐπαινεῖν ὀκνητέον.

Αννα Κομνηνή, Ἀλεξιάς, Πρόλογος
2.3

Μετάφραση

Ὄντως, ὅταν κανείς αναλαμβάνει το ἔργο του ιστοριογράφου, οφείλει να ξεχάσει την αγάπη και το μίσος: συχνά πρέπει να στολίζει τους εχθρούς του με τους μεγαλύτερους επαίνους, ὅταν τα γεγονότα το επιβάλλουν, κι επίσης να ελέγχει τους πιο αγαπητούς, ὅταν αυτό υποδεικνύουν οι λανθασμένες πράξεις τους. Γι' αυτό ακριβώς δεν πρέπει να διστάζει ούτε τους φίλους να κατηγορεί ούτε και τους εχθρούς να εγκωμιάζει.

(μτφρ. Α. Σιδέρη)

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Προκόπιος (490/507 - περ. 562) ἔγραψε σε οκτώ βιβλία το ιστορικό ἔργο του Ὑπέρ τῶν πολέμων λόγοι,

το οποίο αποτελεί την κυριότερη πηγή για την ιστορία της εποχής. Στο παρακάτω απόσπασμα ο συγγραφέας εκθέτει τις απόψεις του για το χρέος του ιστοριογράφου.

Πρέπειν τε ἡγεῖτο ῥητορικῇ μὲν δεινότητα, ποιητικῇ δέ μυθοποιΐαν, ξυγγραφῇ δέ ἀλήθειαν. Ταῦτά τοι οὐδέ του τῶν οἱ ἐς ἄγαν ἐπιτηδείων τά μοχθηρά ἀπεκρύψατο, ἀλλά τά πᾶσι ξυνενεχθέντα ἕκαστα ἀκριβολογούμενος ξυνεγράψατο, εἴτε εὖ εἴτε πη ἄλλη αὐτοῖς εἰργάσθαι ξυνέβη.

**Προκόπιος, Ὑπὲρ τῶν πολέμων
λόγοι 1.1.4-5**

Μετάφραση

Και πιστεύει ότι, όπως η ευστροφία είναι απαραίτητη στη ρητορική και η μυθοπλασία στην ποίηση, έτσι ακριβώς απαιτείται και η αλήθεια για την ιστορική συγγραφή. Γι' αυτό, με βάση αυτή την αρχή, δεν απέκρυψε τα σφάλματα και τις αποτυχίες ακόμα και των πιο οικείων του, αλλά έγραψε τα πάντα με κάθε ακρίβεια, όπως πράγματι έγιναν, είτε καλά είτε κακά.

(μτφρ. Π. Ροδάκης)

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Ο Λουκιανός στο παρακάτω απόσπασμα από το έργο του Πώς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν εκφράζει

την άποψη του σχετικά με τις αρε-
τές που πρέπει να διαθέτει ένας
ιστορικός.

Τοιοῦτος οὖν μοι ὁ συγγραφεύς
ἔστω – ἄφοβος, ἀδέκαστος,
ἐλευθερος, παρρησίας καί ἀληθείας
φίλος, ὡς ὁ κωμικός φησι, τὰ σῦκα
σῦκα, τήν σκάφην δέ σκάφην
ὀνομάσων, οὐ μίσει οὐδέ φιλία τι
νέμων οὐδέ φειδόμενος ἢ ἐλεῶν ἢ
αἰσχυνόμενος ἢ δυσωπούμενος,
ἴσος δικαστής, εὖνους ἅπασιν ἄχρι
τοῦ μή θατέρω τι ἀπονείμει πλεῖον
τοῦ δέοντος, ξένος ἐν τοῖς βιβλίοις
καί ἄπολις, αὐτόνομος,
ἀβασίλευτος, οὐ τί τῷδε ἢ τῷδε
δόξει λογιζόμενος, ἀλλά τί
πέπρακται λέγων.

**Λουκιανός, Πῶς δεῖ ἱστορίαν
συγγράφειν 41**

Γλωσσικά σχόλια

μοι	κατά τη γνώμη μου
ἔστω (γ' εν. προστ. ενεστ. ρ. εἶμι)	να είναι
ἀδέκαστος	αδωροδόκητος, αμερόληπτος
παρρησίας	η ελευθερία του λόγου
ὀνομάσων	λέγοντας
οὐ νέμων	χωρίς να χειρίζεται, εκμεταλλεύεται, εκτιμά
μίσει	εξαιτίας μίσους
οὐδέ φειδόμενος	χωρίς να λυπάται

οὐδέ | χωρίς να πποεί-
δυσωπούμενος | ται, να δειλιάζει
εὐνους ἅπασιν | καλοπροαίρετος
με όλους

ἄχρι τοῦ μή | μέχρι το σημείο
θατέρω τι | να μην παραχω-
ἀπονείμαι (απαρ. | ρεί σε κάποιον
αορ.ρ. ἀπονέμω | περισσότερο
πλείον τοῦ | από όσα πρέπει
δέοντος

ξένος ἐν | ξένος και χωρίς
τοῖςβιβλίοις και | πατρίδα στα
ἄπολις | βιβλία του

οὐ τί τῶδε ἢ | χωρίς να
τῶδε δόξει | σκέφτεται τι
(οριστ. μέλλ. ρ. | εντύπωση θα
δοκεῖ) | σχηματίσει
λογιζόμενος | ο ένας ή ο άλλος

τί πέπρακται | λέγοντας,
(οριστ. παρακ. ρ. | παραθέτοντας τι
πράττομαι) | έχει γίνει
λέγων |

Ερωτήσεις

- 1. Ποιο είναι το χρέος του ιστορικού σύμφωνα με την Άννα Κομνηνή και τον Προκόπιο;**
- 2. Ποιες αρετές πρέπει να διαθέτει ο ιστορικός σύμφωνα με τον Λουκιανό;**
- 3. Ποια κοινά σημεία παρουσιάζουν οι απόψεις που διατυπώνονται στα παράλληλα κείμενα και στο κείμενο της Ενότητας;**

Ενότητα 4

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Φώτιος στη Βιβλιοθήκη του έχει διασώσει περιληπτικά ένα έργο του Αντωνίου Διογένη, το οποίο πραγματευόταν τις ταξιδιωτικές περιπέτειες του Δεινία και του γιου του στη Μαύρη Θάλασσα. Ο Δεινίας ταξιδεύει στις αρκτικές περιοχές, περνά τον Βορρά και φτάνει στο φεγγάρι. Ο Φώτιος όλα αυτά τα θεωρεί «ἄπιστα».

Καί ἕτερα δέ ἀπαγγέλλει ἰδεῖν ὅμοια, καί ἀνθρώπους δέ ἰδεῖν καί ἕτερα ἕτινα τερατεύεται, ἃ μηδεὶς μήτε ἰδεῖν ἔφη μήτε ἀκοῦσαι, ἀλλὰ μηδέ φαντασίαις ἀνετυπώσατο. Καί τό πάντων ἀπιστότατον, ὅτι πορευόμενοι πρὸς Βορρᾶν ἐπί

σελήνην, ὡς ἐπί τινα γῆν καθαρω-
τάτην, πλησίον ἐγένοντο, ἐκεῖ τε
γενόμενοι ἴδοιεν ἃ εἰκός ἦν ἰδεῖν
τον τοιαύτην ὑπερβολήν
πλασμάτων προαναπλάσαντα.

Φῶτιος, Βιβλιοθήκη 166.111α

Γλωσσικά σχόλια

ἀπαγγέλλει	αφηγείται, αναφέρει
τερατεύεται	διηγείται τερατώ- δη, απίστεντα πράγματα
ἔφη (οριστ. παρατ. ρ. φημί)	εἶπε, ισχυρίστηκε
φαντασίαις ἀνετυπώσατο	σχεδίασε με τη φαντασία, φαντάστηκε

ἡ εἰκὸς ἦν ἰδεῖν (απαρ. αορ. β´ρ. ὄράω, δρῶ)	ὅσα ἦταν εὐλογο να δει
τον τοιαύτην ὑπερβολὴν πλασμάτων προαναπλάσαντα	αυτὸς που ἐπλα- σε, δημιούργησε με τη φαντασία τον τέτοια εξω- φρενικὰ πλάσματα

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Λουκιανὸς παραθέτει στο παρακάτω απόσπασμα τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν ὕστερα ἀπὸ ἐνδελεχὴ παρατήρηση οἱ Αἰθίοπες σχετικά με τὴν προέλευση τοῦ φωτὸς τῆς Σελήνης. Ἐτσι, κατὰ δεικνύεται ὅτι, παράλληλα με τὴ φανταστικὴ εἰκόνα που συντηρούσαν ἡ λογοτεχνία καὶ ὁ μύθος, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες γνώριζαν καὶ

την επιστημονική εξήγηση πολλών φυσικών φαινομένων.

Ἰδόντες ὧν πρῶτα τὴν σεληναίην οὐκ ἔς πάμπαν ὁμοίην φαινομένην, ἀλλὰ πολυειδέα τε γιγνομένην καὶ ἐν ἄλλοτε ἄλλῃ μορφῇ τρεπομένην, ἔδοκεν αὐτέοισιν τὸ χρῆμα θωύματος καὶ ἀπορίας ἄξιον. Ἐνθεν δέ ζητέοντες εὔρον τουτέων τὴν αἰτίην, ὅτι οὐκ ἴδιον τῇ σεληναίῃ τὸ φέγγος, ἀλλὰ οἱ παρ' ἡελίον ἔρχεται.

Λουκιανός,
Περὶ τῆς ἀστρολογίης 3

Γλωσσικά σχόλια

οὐκ ἔς πάμπαν | ὅτι δεν εἶχε
ὁμοίην | συνέχεια την ίδια
φαινομένην | μορφή

πολυειδέα	πολύμορφη, ποικίλη
ἔδοκεν αὐτέοισιν	φαινόταν σε αυτούς
τὸ χρῆμα θωύματος καὶ ἀπορίας ἄξιον	πράγμα αξιοθαύ- μαστο και αξιοπερίεργο
ἐνθεν	έτσι, μετά από αυτό
ζητέοντες οὐκ ἴδιον τῇ σεληναίῃ τὸ φέγγος	αναζητώντας ὅτι η λαμπρότητα δεν είναι της Σελήνης (το φως δεν πηγάζει από τη Σεληνη)
ἀλλὰ οἱ παρ' ἡελίον ἔρχεται	αλλά έρχεται σε αυτήν από τον Ἥλιο

Ερωτήσεις

- 1. Πώς αντιμετωπίζει ο Φώτιος τα λεγόμενα του Αντωνίου Διογένη; Με ποιον από τους δύο θα συμφωνούσε ο Λουκιανός, κατά την άποψη σας;**
- 2. Ο Λουκιανός είναι ο συγγραφέας τόσο του δεύτερου αποσπάσματος όσο και του κειμένου της Ενότητας. Ωστόσο, παρατηρούμε διαφορετική προσέγγιση του θέματος στα δύο κείμενα. Τι είναι αυτό που διαφοροποιεί τα δύο κείμενα, κατά τη γνώμη σας;**

Ενότητα 5

Στο παρακάτω απόσπασμα εκθειάζεται η ελεημοσύνη, γιατί μας φέρνει πιο κοντά στον Θεό.

**Ὁ Χριστός πλούσιος ὢν
ἔπτωχευσε, ἵνα καί ἡμεῖς τοὺς πτω-
χοὺς ὡς ἀδελφοὺς τοῦ ἡμετέρου
Δημιουργοῦ καί κριτοῦ ἐλεήσωμεν.
Καί τί τῆς φιλοπτωχίας τό κέρδος;
Ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ ῥύσεται αὐτόν ὁ
Κύριος. Δηλοῖ δέ τήν τῆς κρίσεως
ὀδύνας τοῖς ἁμαρτωλοῖς καί πό-
νους ἐπιφέρουσιν. Ῥύσεται φῶς
τοὺς φιλοπτῶχους ὁ Κύριος.
Χρεωστεῖ γάρ αὐτοῖς φιλανθρω-
πίαν, ὡς αὐτός τήν ἐλεημοσύνην
παρ' αὐτοῖς δανεισάμενος· καί διά
μέν τοῦ Σολομῶντος εἰπών· Ὁ
ἐλεῶν πτωχόν δανεῖζει Θεόν.**

Αθανάσιος ὁ Μέγας, 27.196.29-38

Γλωσσικά σχόλια

πλούσιος ὢν	ενώ ήταν πλούσιος
ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ	σε μια δύσκολη περίσταση
ῥύσεται (οριστ. μέλλ. ρ. ῥύομαι)	θα λυτρώσει, θα σώσει, θα ελευθερώσει
δηλοῖ	φανερώνει, δηλώνει

Ερωτήσεις

1. Ποιο είναι το όφελος από την ελεημοσύνη, σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα;
2. Πώς αντιλαμβάνεστε την πνευματική και κοινωνική διάσταση της ελεημοσύνης με τη βοήθεια

των αποσπασμάτων του Μεγάλου Αθανασίου και του Ιωάννου του Χρυσοστόμου;

3. Ποια μορφή θα έπαιρναν οι ανθρώπινες κοινωνίες, κατά τη γνώμη σας, αν τα μέλη τους χαρακτηρίζονταν από την αρετή της ελεημοσύνης;

Ενότητα 6

Στον παρακάτω διάλογο ο Λάχης και ο Νικίας εκφράζουν την πεποίθησή τους ότι ο Σωκράτης είναι ο μόνος ειδήμων στα θέματα της εκπαίδευσης των νέων.

ΛΑ.: Σοφός γάρ τοι σύ εἶ, ὦ Νικία. Ἄλλ' ὅμως ἐγώ λυσιμάχῃ τῷδε καί Μελησίᾳ συμβουλεύω σέ μὲν καί ἐμέ περί τῆς παιδείας τῶν

νεανίσκων χαίρειν ἔαν, Σωκράτη
δέ τουτονί, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς
ἔλεγον, μή ἀφιέναι· εἰ δέ καί ἐμοί
ἐν ἡλικία ἦσαν οἱ παῖδες, ταῦτά
ἀν ταῦτ' ἐποίουν.

ΝΙ.: Ταῦτα μὲν κάγώ συγχωρῶ·
ἐάνπερ ἐθέλη Σωκράτης τῶν
μειρακίων ἐπιμελεῖσθαι, μηδένα
ἄλλον ζητεῖν.

Πλάτων, Λάχης 200 c

Γλωσσικά σχόλια

τοι	βέβαια
σέ μὲν καί ἐμέ περὶ τῆς παι- δείας τῶν νεανί- σκων χαίρειν ἔαν (απαρ. ενεστ. ρ. ἔᾶω, ἔῶ)	να αφήσουν κατά μέρος κι εσένα και μένα σχετικά με την παιδεία των νέων

ὄπερ	πράγμα βέβαια το οποίο
Σωκράτη δὲ τουτονὶ μὴ ἀφιέναι (απαρ. ενεστ. ρ. ἀφίημι)	τον Σωκράτη ὅμως αὐτόν εδῶ να μην τον αφήσουν
ταῦτ᾽ ἂν ταῦτ' ἐποίουν	τα ἴδια θα ἔκανα
ταῦτα μὲν κἀγὼ συγχωρῶ	κι εγὼ συμφωνῶ με αὐτὰ
ἐάνπερ	αν βέβαια
τῶν μεираκίων ἐπιμελεῖσθαι	να φροντίσει για την παιδεία των νέων

Ερωτήσεις

1. Γιατί ο Λάχης και ο Νικίας θεωρούν ότι ο Σωκράτης είναι ο πλέον κατάλληλος για την εκπαίδευση των νέων;

2. Ποιος, κατά τη γνώμη σας, είναι ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παράλληλο κείμενο και στο κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 7

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Ξενοφών περιγράφει τη συνάντηση του Σπαρτιάτη βασιλιά Αγησιλάου με τον Φαρνάβαζο, από την οποία αναδεικνύονται οι διαφορές ανάμεσα στον λιτό σπαρτιατικό τρόπο ζωής του Αγησιλάου και τον τρυφηλό τρόπο ζωής του Φαρνάβαζου.

Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, ὃς καί Φαρναβάζῳ ἐτύγγχανεν ἐκ παλαιοῦ ξένος ὦν καί Ἀγησιλάῳ κατ' ἐκεῖνον τον χρόνον ἐξενώθη.

Οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἄγη-
σίλαον ὡς οἴοιτο συναγαγεῖν αὐτῷ
ἂν εἰς λόγους περὶ φιλίας Φαρνά-
βαζον. Ὡς δ' ἤκουσεν αὐτοῦ, σπον-
δάς λαβὼν καὶ δεξιάν παρῆν ἄγων
τὸν Φαρνάβαζον εἰς συγκείμενον
χωρίον, ἔνθα δὴ Ἄγησίλαος καὶ οἱ
περὶ αὐτὸν τριάκοντα χαμαὶ ἐν πό-
τινι κατακείμενοι ἀνέμενον· ὁ δὲ
Φαρνάβαζος ἦκεν ἔχων στολήν
πολλοῦ χρυσοῦ ἀξίαν. Ὑποτιθέ-
ντων δὲ αὐτῷ τῶν θεραπόντων
ῥαπτὰ, ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι
μαλακῶς, ἠσχύνθη ἐντροφῆσαι,
ὄρων τοῦ Ἄγησιλάου τὴν φαυλό-
τητα· κατεκλίθη οὖν καὶ αὐτός
ὥσπερ εἶχε χαμαί. Καὶ πρῶτα μὲν
ἀλλήλους χαίρειν προσεῖπαν,
ἔπειτα τὴν δεξιάν προτείναντος τοῦ
Φαρναβάζου ἀντιπροὔτεινε καὶ ὁ
Ἄγησίλαος. Μετὰ δὲ τοῦτο ἤρξατο

λόγου ὁ Φαρνάβαζος· καί γάρ ἦν
πρεσβύτερος.

Ξενοφών, Ελληνικά 4.1.29-31

Γλωσσικά σχόλια

Κυζικηνός	από την Κύζικο (στην Προποντί- δα της Μ. Ασίας)
ξένος	φίλος από φιλοξενία
ἐξενώθη	έγινε φίλος
οἴοιτο (ευκτ. ενεστ. ρ. οἴομαι)	θεωρούσε, νόμιζε
συναγαγεῖν (απαρ. αορ. β´ ρ. συνάγω) αὐτῷ ἂν εἰς λόγους	ὅτι θα μπορούσε να φέρει σε αυτόν για συνομιλίες

σπονδὰς λαβῶν καὶ δεξιᾶν	αφού έκαναν συμφωνία και χειραψία
παρῆν ἄγων	εμφανίστηκε οδηγώντας
εἰς συγκείμενον χωρίον	στον συμφωνη- μένο τόπο
ἐνθα	όπου
οἱ περὶ αὐτόν τριάκοντα	τριάντα στρατιώ- τες που ήταν μαζί του
χαμαὶ ἐν πόᾳ τινὶ κατακείμενοι	καθισμένοι κάτω στο χορτάρι
ἦκεν ἔχων στολήν	είχε έρθει φορώντας ενδυμασία

ὑποτιθέντων | αφού τοποθέ-
(μτχ. ενεστ. ρ. | τησαν κάτω
ὑποτίθημι) τῶν | οι υπηρέτες
θεραπόντων

ῥαπτὰ | κεντητά
μαξιλάρια

ἐφ' ὧν | πάνω στα οποία
ἤσχύνθη | ντράπηκε για τον
ἐντρυφῆσαι | τρυφηλό τρόπο
ζωῆς του

τὴν φαυλότητα | την ἔλλειψη
πολυτέλειας,
την απλότητα

ἀλλήλους χαι- | αντάλλαξαν
ρουν προσεῖπαν | χαιρετισμό
(οριστ. αορ. ρ.
προσαγορεύω)

πρεσβύτερος | μεγαλύτερος
στην ηλικία

Ερωτήσεις

1. Με βάση το παραπάνω απόσπασμα, πώς θα χαρακτηρίζατε τον Αγησίλαο; Με ποια μέθοδο ο Ξενοφών δίνει έμφαση σε αυτά τα χαρακτηριστικά του;
2. Ποιος, κατά τη γνώμη σας, είναι ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 8

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Πλάτων διατυπώνει την άποψη ότι οι θεοί έπλασαν το ανθρώπινο γένος. Οι άνθρωποι στη συνέχεια ένιωσαν την ανάγκη να ιδρύσουν βωμούς για να τιμήσουν τους θεούς. Αρχικά ζούσαν διασκορπισμένοι, γρήγορα όμως κατάλαβαν ότι θα

επιβίωναν μόνο αν οργανώνονταν σε πόλεις, κι έτσι άρχισε η εξέλιξη των πολιτειακών συστημάτων.

Ἐπειδή δέ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεούς ἐνόμισεν, καί ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύεσθαι καί ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνήν καί ὀνόματα ταχύ διηθρώσατο τῇ τέχνῃ, καί οἰκήσεις καί ἐσθῆτας καί ὑποδέσεις καί στρωμνάς καί τάς ἐκ γῆς τροφάς ἤϋρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχάς ἄνθρωποι ὤκουν σποράδην, πόλεις δέ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τό πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καί ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἰκανὴ βοηθός ἦν, πρὸς δέ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον

ένδεής· πολιτικὴν γάρ τέχνην οὕτω
εἶχον, ἧς μέρος πολεμική, ἐζήτουν
δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι
κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν
ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε
οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην,
ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι
διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δείσας περὶ
τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν,
Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς
ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν'
εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ
φιλίας συναγωγοί.

Πλάτων, Πρωταγόρας 322 a-c

Γλωσσικά σχόλια

μετέσχε (οριστ. | μετείχε
αορ. β' ρ. |
μετέχω)

διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοῦς ἐνόμισεν	ἐξαιτίας τῆς συγγένειάς του με το θείο, μόνο αυτός από τα πλάσματα πίστεψε στους θεούς
φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο	εφηύρε γρηγορα ἕναρθρο λόγο και λέξεις
ἐσθῆτας ὑποδέσεις στρωμνάς	ρούχα, ενδύματα υποδήματα στρωσίδια, σκεπάσματα
σποράδην πανταχῆ ἐνδεής	διασκορπισμένοι από κάθε ἀποψη ελλιπής, ανεπαρκής
ὅτ'	ὅταν

ἄτε οὐκ ἔχοντες	επειδή πράγματι δεν κατείχαν
σκεδαννύμενοι διεφθείροντο	διασκορπίζονταν και αφανίζονταν
δείσας (μτχ. αορ. ρ. δέδοικα, δέδια)	επειδή φοβήθηκε
μή ἀπόλοιτο (ευκτ. αορ. β´ρ. ἀπόλλυμαι) πᾶν	μήπως αφανιστεί ολόκληρο
δίκην	δικαιοσύνη
ἵν' εἶεν (ευκτ. ενεστ. ρ. εἶμι)	για να είναι
πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί	μέσα πειθαρχίας για τις πόλεις και συνεκτικοί δεσμοὶ φιλίας για τους ανθρώπους

Ερωτήσεις

1. Ποια ήταν η σχέση ανθρώπου και θεού και για ποιο λόγο δημιουργήθηκαν οι πόλεις σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα;
2. Να συγκρίνετε τις θέσεις του Κριτία για τη γένεση του νόμου στο κείμενο της Ενότητας με τις αντίστοιχες απόψεις του Πρωταγόρα στο παράλληλο κείμενο.

Ενότητα 9

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Αιλιανός στο παρακάτω απόσπασμα αναφέρει την περίπτωση της Φερενίκης, η οποία επίσης προσπάθησε να παρακολουθήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Φερενίκη τόν υἱόν ἤγεν ἐς
Ὀλύμπια ἀθλεῖν. Κωλυόντων δέ
αὐτήν τῶν Ἑλλανοδικῶν τόν ἀγῶνα
θεάσασθαι, παρελθοῦσα ἐδίκαιο-
λογήσατο πατέρα μέν Ὀλυμπιο-
νίκην ἔχειν καί τρεῖς ἀδελφούς καί
αὕτη παῖδα Ὀλυμπίων ἀγωνιστήν·
καί ἐξενίκησε τόν δῆμον καί τόν
εἵργοντα νόμον τῆς θεάς τὰς
γυναῖκας, καί ἐθεάσατο Ὀλύμπια.

Αἰλιανός, Ποικίλη Ἱστορία 10.1

Γλωσσικά σχόλια

ἤγεν	ἔφερνε
κωλυόντων αὐτήν	επειδή την εμπόδιζαν
θεάσασθαι (απαρ. αορ. ρ. θεάομαι, θεῶμαι)	να δει

<p>παρελθοῦσα ἐδικαιολογήσατο</p>	<p>αφού παρουσιά- στηκε ενώπιον των αρχών, υπερασπίστηκε τον εαυτό της</p>
<p>ἐξενίκησε (οριστ. αορ. ρ. ἐκνικάω, ἐκνικῶ) τὸν εἴργοντα νόμον</p>	<p>υπερνίκησε τον νόμο που ἀπέκλειε</p>

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Το τόλμημα της Καλλιπάτειρας να παρακολουθήσει τους αγώνες στην Ολυμπία αψηφώντας τη σχετική απαγόρευση ενέπνευσε τον ποιητή Λορέντζο Μαβίλη να γράψει γι' αυτήν.

– Αρχόντισσα Ροδίτισσα, πώς
μπήκες;
– Γυναίκες διώχνει μια συνήθεια
αρχαία
εδώθε. – Έχω ένα ανίψι,
τον Ευκλέα,
τρία αδέρφια, γιο, πατέρα
ολυμπιονίκες·
να με αφήσετε πρέπει,
Ελλανοδίκες,
κι εγώ να καμαρώσω μες
στα ωραία
κορμιά, που για το αγρίλι
του Ηρακλέα
παλεύουν, θαυμαστές ψυχές
αντρίκιες.
Με τις άλλες γυναίκες δεν είμαι
όμοια·
στον αιώνα το σόι μου θα φαντάζει

με της αντρειάς τα αμάραντα
προνόμια.

Με μάλαμα γραμμένος το δοξάζει
σε αστραφτερό κατεβατό μαρμάρου
ύμνος χρυσός του αθάνατου

Πινδάρου.

Λορέντζος Μαβίλης, Καλλιπάτειρα

Ερωτήσεις

1. Ποια στοιχεία για τη σημασία που απέδιδαν οι αρχαίοι Έλληνες στον αθλητισμό, και ιδιαίτερα στους Ολυμπιακούς Αγώνες, διακρίνοντας το ποίημα του Λ. Μαβίλη, στο απόσπασμα από τον Αιλιανό και στο κείμενο της Ενότητας;

2. Με βάση τα παραπάνω παράλληλα κείμενα, το κείμενο της Ενότητας και τις γνώσεις σας από την Ιστορία, να αναφέρετε περιορισμούς που είχε να αντιμετωπίσει μια γυναίκα στην Ελλάδα της κλασικής εποχής.

Ενότητα 10

Στο παρακάτω απόσπασμα από τον ομώνυμο Νεκρικό Διάλογο ο Τερψίων παραπονιέται στον Πλούτωνα ότι πέθανε πολύ νέος, ενώ άλλοι, πολύ γεροντότεροι, ζουν ακόμη. Ο Πλούτων του απαντά ότι το τέλος της ζωής κάθε ανθρώπου είναι καθορισμένο από τη Μοίρα και τη Φύση.

ΤΕΡ.: Τοῦτο, ὦ Πλούτων, δίκαιον, ἐμέ μὲν τεθνάναι τριάκοντα ἔτη γεγονότα, τόν δέ ὑπέρ τά ἐνενηκόντα γέροντα Θούκριτον ζῆν ἔτι;

ΠΛ.: Δικαιότατον μὲν οὖν, ὦ Τερψίων, εἴ γε ὁ μὲν ζῆ μηδένα εὐχόμενος ἀποθανεῖν τῶν φίλων, σύ δέ παρά πάντα τόν χρόνον ἐπεβούλευες αὐτῷ περιμένων τόν κληρον.

ΤΕΡ.: Οὐ γάρ ἐχρῆν γέροντα ὄντα καί μηκέτι χρήσασθαι τῷ πλούτῳ αὐτόν δυνάμενον ἀπελθεῖν τοῦ βίον παραχωρήσαντα τοῖς νέοις;

ΠΛ.: Καινά, ὦ Τερψίων, νομοθετεῖς, τόν μηκέτι τῷ πλούτῳ χρήσασθαι δυνάμενον προς ἡδονήν ἀποθνήσκειν· τό δέ ἄλλως ἢ Μοίρα καί ἡ φύσις διέταξεν.

**Λουκιανός, Νεκρικοί Διάλογοι
16.1**

Γλωσσικά σχόλια

ἐμέ τεθάναι (απαρ. παρακ. ρ. θνήσκω)	έχω πεθάνει
ὑπέρ τὰ ἐνενή- κοντα	πάνω από ενενήντα
εἴ γε	αφού βέβαια
ἐπεβούλευες αὐτῷ	σχεδιάζεις το κακό του
τόν κληῖρον	την κληρονομιά
ἐχρῆν	έπρεπε
καινά	καινοφανή, καινούρια
προς ἡδονήν	για ευχαρίστηση
ἄλλως	αλλιώς

Ερωτήσεις

- 1. Πώς δικαιολογεί το παράπρονό του ο Τερψίων και πώς αντικρούει το επιχείρημά του ο Πλούτων;**
- 2. Ποια είναι τα κοινά θεματικά και υφολογικά στοιχεία του παραπάνω παράλληλου κειμένου και του κειμένου της Ενότητας;**

Ενότητα 11

Στο παρακάτω απόσπασμα ο απόστολος Παύλος συμβουλεύει τα παιδιά να υπακούουν στους γονείς τους και να τους τιμούν, αλλά και τους γονείς να ανατρέφουν σωστά τα τέκνα τους.

Τά τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. Τίμα τόν πατέρα σου καί τήν μητέρα, ἥτις ἐστίν ἐντολή πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καί ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπί τῆς γῆς. Καί οἱ πατέρες μή παροργίζετε τά τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτά ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου.

Ἀπόστολος Παῦλος, Ἐπιστολή πρὸς Ἐφεσίους 6.1-4

Γλωσσικά σχόλια

ἐν Κυρίῳ | σύμφωνα με
το θέλημα
του Κυρίου

ἣτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ	που είναι η πρώτη εντολή η οποία περιέχει υπόσχεση
ἵνα εὖ σοι γένηται	για να ευτυχήσεις
μὴ παροργίζετε	μην εξοργίζετε

Ερωτήσεις

- 1. Ποιες προτροπές απευθύνει ο απόστολος Παύλος στα παιδιά και ποιες στους γονείς;**
- 2. Ποιες υφολογικές και θεματικές ομοιότητες διακρίνετε ανάμεσα στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας;**

Ενότητα 12

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Ξενοφών εξηγεί στους στρατιώτες του γιατί μερικές φορές τους συμπεριφέρεται βίαια. Δικαιολογείται λέγοντας ότι τους ασκεί βία, για να τους προφυλάξει στο μέλλον από τη λόγχη του εχθρού, και ότι τους τιμωρεί για το καλό τους, όπως τιμωρούν οι γονείς και οι δάσκαλοι τα παιδιά.

Ἄλλον δέ γε ἴσως ἀπολειπόμενον που διά ῥαστώνην καί κωλύοντα καί ὑμᾶς τούς πρόσθεν καί ἡμᾶς τούς ὀπισθεν πορεύεσθαι ἔπαισα πύξ, ὅπως μή λόγχη ὑπό τῶν πολεμίων παίοιτο. Καί γάρ οὖν νῦν ἔξεστιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι ὑπ' ἔμοῦ ἔπαθον παρά τό δίκαιον,

δίκην λαβεῖν. Εἰ δ' ἐπὶ τοῖς πολε-
μίοις ἐγένοντο, τι μέγα ἂν οὕτως
ἔπαθον ὅτου δίκην ἂν ἠξίουσαν λαμ-
βάνειν; Ἀπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος·
εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ
ὑπέχειν δίκην οἷαν καὶ γονεῖς υἱοῖς
καὶ διδάσκαλοι παισὶ· καὶ γάρ οἱ
ἰατροὶ καίουσι καὶ τέμνονσιν ἐπ'
ἀγαθῷ.

**Ξενοφῶν, Κύρον Ἀνάβασις
5.8.16-19**

Γλωσσικά σχόλια

ἀπολειπόμενον	που εἶχε μείνει
που	πίσω, εἶχε καθυ- στερήσει
διὰ ῥαστώνην	εξαιτίας της ραθυ- μίας του, της νω- θρότητάς του

κωλύοντα	που εμπόδιζε
ἔπαισα (οριστ. αορ. ρ. παίω)	χτύπησα με
πύξ	γροθιά
ἔξεστιν αὐτοῖς	εἶναι δυνατόν σε
σωθεῖσιν (δοτ. πληθ. μτχ. παθ. αορ. ρ. σώζω)	αυτούς, αφού
δίκην λαβεῖν	σώθηκαν, να με
(απαρ. αορ. β´ ρ. λαμβάνω)	τιμωρήσουν
ἐπὶ τοῖς	κοντά στους
πολεμίοις	εχθρούς (δηλα-
	δή, είχαν
	αιχμαλωτιστεί)
ὅτου	για το οποίο
ἐπ' ἀγαθῷ	για καλό
ἐκόλασα	τιμώρησα
ὑπέχειν δίκην	να με τιμωρήσετε

Ερωτήσεις

- 1. Με ποια επιχειρήματα προσπαθεί ο Ξενοφών να αποδείξει στους στρατιώτες του ότι τους τιμωρεί για το καλό τους;**
- 2. Ποια παραδείγματα επικαλείται ο Ξενοφών, για να πείσει τους στρατιώτες του ότι πολλές φορές μια δυσάρεστη συμπεριφορά έχει θετική επίπτωση στον αποδέκτη της;**
- 3. Ποια κοινά θεματικά στοιχεία διακρίνετε στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και στο κείμενο της Ενότητας;**

Ενότητα 13

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Δημόκριτος εκθέτει τις απόψεις του περί σωστού και ισορροπημένου τρόπου ζωής.

Ὅσοι ἀπό γαστρός τάς ἡδονάς ποιέονται ὑπερβεβληκότες τόν καιρόν ἐπί βρώσεσιν ἢ πόσεσιν ἢ ἀφροδισίοισιν, τοῖσι πᾶσιν αἱ μέν ἡδοναί βραχεῖαί τε καί δι' ὀλίγον γίνονται, ὀκόσον ἄν χρόνον ἐσθίωσιν ἢ πίνωσιν, αἱ δέ λῦπαι πολλαί. Τοῦτο μέν γάρ τό ἐπιθυμεῖν αἰεί τῶν αὐτῶν πάρεστι καί ὀκόταν γένηται ὀκοίων ἐπιθυμέουσι, διά ταχέος τε ἡ ἡδονή παροίχεται, καί οὐδέν ἐν αὐτοῖσι χρηστόν ἐστίν ἄλλ' ἢ τέρψις βραχεῖα, καί αὔθις τῶν αὐτῶν δεῖ.

Δημόκριτος, απ. 235 (= Στοβαῖος, Ἄνθολόγιον 3.6.65)

Γλωσσικά σχόλια

ἀπό γαστρός τάς ἡδονάς ποιέονται	από την κοιλιά βρίσκουν ευχαρίστηση
ὑπερβεβληκότες (μτχ. παρακ. ρ. ὑπερβάλλω) τόν καιρόν	έχοντας υπερβεί κάθε όριο
ἐπί βρώσεσιν ἢ πόσεσιν ἢ ἀφροδισίοισιν ὀκόσον ἄν χρόνον ἐσθίωσιν	στα φαγητά, στα ποτά η στις σαρκικές ηδονές όσο τυχόν χρόνο τρώνε
τό ἐπιθυμεῖν ἀεί τῶν αὐτῶν πᾶρεστι	το να επιθυμείς πάντοτε τα ίδια εμφανίζεται
ὀκόταν	(ιωνικός τύπος αντί ὀπόταν) όποτε

ὄκοίων	(ιωνικός τύπος αντί ὀποίων) ὅποια
παροίχεται	παρέρχεται
χρηστόν	καλό, ωφέλιμο
ἄλλ' ἢ	παρά μόνο
αὐθις τῶν	πάλι υπάρχει
αὐτῶν δεῖ	η ίδια ανάγκη

Ερωτήσεις

1. Να συγκρίνετε τις απόψεις του Δημοκρίτου και του Γαΐου Μουσωνίου Ρούφου για τη διατροφή.
2. Με βάση τις γνώσεις σας από την Ιστορία και από το Ανθολόγιο «Αρχαία Ελλάδα: Ο τόπος και οι άνθρωποι», ποιες ήταν οι διατροφικές συνήθειες των Αθηναίων και των Σπαρτιατών;

Ενότητα 14

Στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφεται πώς ένας κυβερνήτης πλοίου έσωσε το καράβι του παρατηρώντας προσεκτικά τη συμπεριφορά ενός κοπαδιού γερανών.

Κυβερνήτης ίδών έν πελάγει μέσω γεράνους ύποστρεφούσας καί τήν έμπαλιν πετομένας, συνείδεν έναντίου προσβολή πνεύματος εκείνας άποστήναι του πρόσω· καί τών όρνέων ως άν είποις μαθητής γενόμενος παλίμπλους ήλθε, καί τήν ναυν περιέσωσε. Καί τοϋτο πρώτον γενόμενον μάθημά τε όμοϋ καί παιδευμα υπό τώνδε τών όρνίθων τοίς ανθρώποις παρεδόθη.

Αίλιανός, Περί ζώων ιδιότητος
3.14

Γλωσσικά σχόλια

ἐν πελάγει μέσῳ	μεσοπέλαγα
γεράνους	γερανοὺς να
ὑποστρεφούσας	στρέφονται και να
καὶ τὴν ἔμπαλιν	πετοῦν προς τα
πετομένας	πίσω
συνεῖδεν (οριστ.	εἶδε συγχρόνως
αορ. β´ ρ. συνο-	
ράω, συνορῶ)	
ἐναντίου	εξαιτίας της ρι-
προσβολῆ	πῆς αντίθετου
πνεύματος	ανέμου
ἐκείνας	ὅτι εκείνοι
ἀποστήναι	απομακρύνθηκαν,
(απαρ. αορ. β´ ρ.	ἔφυγαν μακριά
ἀφίσταμαι) τοῦ	
πρόσω	

παλίμπλους | άλλαξε πορεία
ἤλθε | στρεφόμενος
| προς τα πίσω

Ερωτήσεις

1. Πώς βοήθησαν οι γερανοί τους ναυτικούς στο παραπάνω απόσπασμα;
2. Ποιες θεματικές ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 15

Στο παρακάτω απόσπασμα επαινούνται όσοι πολέμησαν στον Μαραθώνα και στη Σαλαμίνα ως πρότυπα ανδρείας που δίδαξαν στους άλλους Έλληνες να μη φοβούνται την αριθμητική υπεροχή των βαρβάρων.

Τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλῆθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. Ὑπ' ἀμφοτέρων δὴ συμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχασμένων καὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ

γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν
μαθόντας καὶ ἔθισθέντας μὴ
φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους.

Πλάτων, Μενέξενος 241 b-c

Γλωσσικά σχόλια

τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν	γι' αὐτό αξίζει να επαινούμε
ὅτι	επειδὴ δηλαδή
ὑπ' ἀμφοτέρων	και από τους δύο αυτούς (δηλ. τους μαραθωνομάχους και τους σαλαμι- νομάχους)
παιδευθῆναι (απαρ. παθ. αορ. α' ρ. παιδεύομαι)	να διδαχτούν

ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ γῆν	από τους μεν (μαραθωνομάχους) στις μάχες της ξηράς
ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν	και από τους άλ- λους (στη Σαλα- μίνα) στις ναυμα- χίες
ἐθισθέντας (μτχ. παθ. αορ. α' ρ. ἐθίζομαι)	αφού συνήθισαν

Ερωτήσεις

1. Τι πρόσφεραν στους άλλους Έλληνες όσοι πολέμησαν στον Μαραθώνα και ναυμάχησαν στη Σαλαμίνα;
2. Ποια κοινά σημεία παρουσιάζει το παράλληλο κείμενο με το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 16

Ο Ξενοφών στο έργο του **Κύρον Παιδεία** εκφράζει τον θαυμασμό του για την προσωπικότητα του Κύρου, ο οποίος κατάφερνε να εμπνέει τον σεβασμό ακόμα και στους εχθρούς του.

Ἐν δέ τούτῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους δεδεμένους, τοὺς δέ τινας καί τετρωμένους. Ὡς δέ εἶδεν, εὐθύς λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς δεδεμένους, τοὺς δέ τετρωμένους ἰατροὺς καλέσας θεραπεύειν ἐκέλευσεν· ἔπειτα δέ ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις ὅτι ἤκοι οὔτε ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους οὔτε πολεμεῖν δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην βουλόμενος ποιῆσαι Ἀρμενίοις καί Χαλδαίοις.

Ξενοφῶν, Κύρον Παιδεία 3.2.12

Γλωσσικά σχόλια

προσάγουσι	οδηγούν μπροστά
τετρωμένους (μτχ. παρακ. ρ. τιτρώσκομαι)	πληγωμένους
ἤκοι	έχει έρθει
ἀπολέσαι (απαρ. αορ. ρ. ἀπόλλυμι)	να καταστρέψει

Ερωτήσεις

1. Ποια στοιχεία της προσωπικότητας του Κύρου διακρίνετε στο απόσπασμα που μπορούσαν να εμπνεύσουν τον σεβασμό ακόμα και στους εχθρούς του;

2. Αφού μελετήσετε το κείμενο της Ενότητας και το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να συγκρίνετε τις προσωπικότητες του Κύρου και του Αλεξάνδρου.

Ενότητα 17

Ο Μαρσύας βρήκε φρικτό τέλος, αφού απέτυχε να ξεπεράσει στη μουσική τέχνη τον Απόλλωνα, τον προστάτη θεό των τεχνών.

Ἄπέκτεινε δέ Ἄπόλλων καί τόν Ὀλύμπου παῖδα Μαρσύαν. Οὗτος γάρ εὐρών αὐλούς, οὓς ἔρριπεν Ἀθηνᾶ διά τό τήν ὄψιν αὐτῆς ποιεῖν ἄμορφον, ἦλθεν εἰς ἔριν περί μουσικῆς Ἄπόλλωνι. Συνθεμένων δέ αὐτῶν ἵνα ὁ νικήσας

ὁ βούλεται διαθῆ τόν ἠττημένον, τῆς κρίσεως γινομένης τήν κιθάραν στρέψας ἠγωνίζετο ὁ Ἀπόλλων, καί ταυτό ποιεῖν ἐκέλευε τόν Μαρσύαν· τοῦ δέ ἀδυνατοῦντος εὐρεθείς κρείσσων ὁ Ἀπόλλων, κρεμάσας τόν Μαρσύαν ἔκ τινος ὑπερτενοῦς πίτυος, ἐκτεμών τό δέρμα οὕτως διέφθειρεν.

Ἀπολλόδωρος, Βιβλιοθήκη 1.24

Γλωσσικά σχόλια

εὐρών (μτχ. αορ. β´ ρ. εὐρίσκω) αύλους	αφού βρήκε τους αυλούς
διὰ τὸ τήν ὄψιν αὐτῆς ποιεῖν ἄμορφον ἦλθεν εἰς ἔριν	επειδή ασχήμαι- ναν το πρόσωπο της μάλωσε, ἦρθε σε αντιπαράθεση

συνθεμένων | αφού
(μτχ. αορ. β´ ρ. **συντίθεμαι**) | συμφώνησαν

ἵνα ὁ νικήσας ὀβούλεται διαθῆ | να κάνει ο νικη-
(υποτ. αορ. β´ ρ. **διατίθεμαι**) **τόν** | τής ό,τι ήθελε
ἠττημένον | τον ηττημένο

στρέψας τήν | αφού γύρισε
κιθάραν | προς το μέρος
του την κιθάρα

τοῦ δὲ ἀδυνα- | αφού κρίθηκε
τοῦντος | καλύτερος ο Α-
εὐρεθείς | πόλλων από
κρείσσων | αυτόν, επειδή
(συγκρ. βαθμ. **επιθ. ἀγαθός**) | δεν μπορούσε
ὁ Ἀπόλλων

ἕκ τινος	από μια
ὑπερτενοῦς	πανύψηλη
πίτυος	βελανιδιά
ἐκτεμών (μτχ.	αφού έγδαρε
αορ. β´ ρ.	
ἐκτέμνω)	

Ερωτήσεις

1. Πώς πέθανε ο Μαρσύας;
2. Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν την τάση να επινοούν μύθους για ανθρώπους που αμφισβητούσαν την ανωτερότητα των θεών υπερτιμώντας τις δικές τους ικανότητες. Κατά τη γνώμη σας, απαντά αυτό το μοτίβο στο παραπάνω απόσπασμα και στο κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 18

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Σωκράτης αναφέρεται στον Αιγύπτιο θεό Θευθ, τον εφευρέτη των αριθμών, της γεωμετρίας, της αστρονομίας και του γραπτού λόγου. Στο απόσπασμα συνομιλεί ο βασιλιάς της Αιγύπτου Θαμούς με τον Θευθ, ο οποίος προσπαθεί να πείσει τον βασιλιά για την αξία του γραπτού λόγου. Ο Θαμούς όμως θεωρεί ότι ο γραπτός λόγος δε δυναμώνει τη μνήμη και κάνει τους ανθρώπους δοκησίσοφους.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν, Τοῦτο δέ, ὦ βασιλεῦ, τό μάθημα, ἔφη ὁ Θεύθ, σοφωτέρους Αἰγυπτίους καί μνημονικωτέρους παρέξει· μνήμης τε γάρ καί σοφίας φάρμακον ἠϋρέθη. Ὁ δ' εἶπεν· ὦ τεχνικώτατε

Θεύθ, ἄλλος μὲν τεκεῖν δυνατός τὰ τέχνης, ἄλλος δὲ κρίναι τίν' ἔχει μοῖραν βλάβης τε καὶ ὠφελείας τοῖς μέλλουσι χρῆσθαι· καὶ νῦν σύ, πατήρ ὢν γραμμάτων, δι' εὐνοίαν τούναντίον εἶπες ἢ δύναται. Τοῦτο γάρ τῶν μαθόντων λήθην μὲν ἐν ψυχῆς παρέξει μνήμης ἀμελητησίᾳ, ἅτε διὰ πίστιν γραφῆς ἔξωθεν ὑπ' ἀλλοτρίων τύπων, οὐκ ἔνδοθεν αὐτοῦς ὑφ' αὐτῶν ἀναμιμνησκομένους· οὐκ οὖν μνήμης ἀλλὰ ὑπομνήσεως φάρμακον ἦρες. Σοφίας δὲ τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν πορίζεις· πολυήκοοι γάρ σοι γενόμενοι ἄνευ διδαχῆς πολυγνώμονες εἶναι δόξουσιν, ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ τό πλῆθος ὄντες, καὶ χαλεποὶ συνεῖναι, δοξόσοφοι γεγονότες ἀντί σοφῶν.

Πλάτων, Φαῖδρος 274e-275b)

Γλωσσικά σχόλια

ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν	ὅταν ἔφτασε στο θέμα των γραμ- μάτων, της γραφῆς
παρέξει	θα παρέχει, θα κάνει
ΤΕΧΝΙΚΩΤΑΤΕ ΤΕΚΕΪΝ (απαρ. αορ. β´ ρ. ΤΙΚΤΩ)	εφευρετικώτατε να γεννά, να επινοεῖ
μοῖραν	μερίδιο, τμήμα
τούναντιον ἢ δύναται	το αντίθετο απ’ ὅ,τι μπορεί
μνήμης ἀμελετησία	εξαιτίας της ἑλ- λειψῆς ἀσκῆσης της μνήμης

ἄτε ἀναμιμνη- σκομένους	επειδή θυμού- νται, ανακαλούν στη μνήμη
διὰ πίστιν γραφῆς	εξαιτίας της εμπιστοσύνης στον γραπτό λόγο
αὐτοὺς ὑφ’ αὐτῶν	οἱ ἴδιοι ἀπὸ τους εαυτοὺς τους
οὐκ οὖν	λοιπὸν δεν
ὑπομνήσεως	της υπόμνησης, υπενθύμισης
δόξαν σοφίας	επίφαση σοφίας
πορίζεις	παρέχεις, εξασφαλίζεις
πολυήκοι γενόμενοι	έχοντας ακούσει πολλά, έχοντας αναγνώσει πολλά

πολυγνώμονες είναι δόξουσιν ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ τὸ πλῆθος ὄντες	θα νομίζουν ὅτι είναι πολυμαθείς ενώ θα είναι ὡς ἐπὶ το πλείστον αμαθείς
χαλεποὶ συνεῖναι	δύσκολοι στη συναναστροφή
δοξόσοφοι γεγονότες	επειδὴ θα ἔχουν γίνει δοκησίσο- φοι

Ερωτήσεις

- 1. Τι πιστεύει ο βασιλιάς Θαμούς για την αξία του γραπτού λόγου;**
- 2. Συγκρίνοντας το παραπάνω απόσπασμα με το κείμενο της Ενότητας, εντοπίζετε κοινές απόψεις; Ποιες είναι αυτές;**

II. Το λεξιλόγιο των κειμένων

A

ἄγρα (ἦ)	το κυνήγι, ο τρόπος του ψαρέματος
ἄγω	μεταφέρω, οδηγώ
ὁ/ἡ αἰίμνηστος, τό αἰίμνηστον	αυτός που αξίζει να τον θυμόμα- στε για πάντα
ἄειφυγία (ἦ)	ισόβια εξορία
ὁ/ἡ ἀζήμιος, τό ἀζήμιον	ατιμώρητος
ἄήρ (ὀ), τοῦ ἄερος	ο αέρας
ἄθλον (τό)	το βραβείο, το έπαθλο

ὁ ἄθροος, ἡ ἄθρόα, τό ἄθρόον	συνολικός
αἰγιαλός (ὁ)	ο γιαλός
αἰδώς (ἡ), τῆς αἰδοῦς	ο σεβασμός
αἰκία (ἡ)	ο βασανισμός, η βιαιοπραγία
αἰρέομαι, αἰροῦμαι	προτιμῶ, επιλέ- γω, παίρνω το μέρος κάποιου
αἰτέω, αἰτώ	ζητώ
αἰτιάομαι, αἰτιῶμαι	κατηγορώ
ἄκάτιον (τό)	το πλοιάριο
ὁ / ἡ ἄκίνητος, τό ἄκίνητον	αμετάβλητος, στατικός
ὁ / ἡ ἄκκλητος, τό ἄκκλητον	απρόσκλητος, ακάλεστος

ἀκουσίως	παρά τη θέληση
ὁ ἄκων, ἡ	παρά τη θέληση
ἄκουσα, τό ἄκον	κάποιου, αθέλητα
ἄλιεύς (ὁ),	ο ψαράς
τοῦ ἄλιέως	
ἀλίσκομαι	κυριεύομαι,
	συλλαμβάνομαι
ὁ ἀλλότριος,	ο ξένος
ἡ ἀλλοτρία,	
τό ἀλλότριον	
ὁ / ἡ ἄλογος,	αυτός που δεν
τό ἄλογον	έχει λογική,
	το ζώο
ἁμαρτάνω	σφάλλω, αδικώ
ἁμαρτία (ἡ)	το σφάλμα,
	ἡ αδικία
ὁ / ἡ ἄμοιρος,	αυτός που δεν
τό ἄμοιρον	έχει μερίδιο σ'
	ένα πράγμα

ἀμύνομαι	εκδικούμαι, τιμωρώ, αντιμετωπίζω
ἀμφοτέροι, ἀμφοτέραι, ἀμφοτέρα (επιμερ. αντων.)	και οι δύο
ἀνάγκη (ἡ)	η ανάγκη, ο εξα- ναγκασμός
ἀνάγομαι	βγαίνω στο πέλαγος
ἀναιρέομαι, ἀναιροῦμαι	λείπω, καταστρέφομαι
ἀναλαμβάνω	επωμίζομαι / υιοθετώ
ἀναστέλλω	εμποδίζω, αναβάλλω
ἀνδριάς (ὁ), τοῦ ἀνδριάντος	ο ανδριάντας, το ἄγαλμα

ἀντιλέγω	διαφωνώ, προβάλλω αντίρρηση
ὁ / ἡ ἄνωφελής, τό ἄνωφελές	ἄχρηστος, ανώφελος
ἀξιοπρεπῶς	ὅπως πρέπει
ἀπειθέω, ἀπειθῶ	δεν υπακούω
ἀποβαίνω	κάνω απόβαση
ἀποβλέπω	κοιτάζω προσεκτικά
ἀποδιδράσκω	δραπετεύω, προσπαθῶ να ξεφύγω
ἀποδύω	γδύνω
ὁ / ἡ ἀπόθετος, τό ἀπόθετον	αποθηκευμένος, για ὥρα ἀνάγκης
ἀποκτείνω	σκοτώνω
ἀπολαμβάνομαι	περιορίζομαι

ἀπολαύω	απολαμβάνω
ἀπόλλυμαι	χάνομαι, καταστρέφομαι
ἀπόλλυμι	χάνω, καταστρέφω
ἀπολύω	ελευθερώνω
ἀπονέμω	μοιράζω
ὁ / ἡ ἀπότομος, τό ἀπότομον	απόκρημνος
ἀποφαίνομαι	απαντώ, διατυπώνω κρίσεις
ἀπώλεια (ἡ)	ο χαμός
ἄρχω	εξουσιάζω, κυβερνώ
ἀστήρ (ἡ), τοῦ ἀστέρος	το αστέρι
ἄστυ (τό), τοῦ ἄστεως	η πόλη

ὁ / ἡ ἄτακτος, τό ἄτακτον ἄτοπόν ἐστι (απρόσ. ἐκφραση)	εκτός τάξεως, μη πειθαρχημένος εἶναι παράλογο
αὖ	πάλι, από την ἄλλη πλευρά
αὕγη (ἡ) αὐτός, αὐτή, αὐτό (οριστ. αντων.)	το φως, η αυγή ο ίδιος
ἀφαιρέομαι, ἀφαιροῦμαι	χάνω
ὁ / ἡ ἄφθιτος, τό ἄφθιτον	αυτός που ζει αιώνια
ἀφήμι	αφήνω, απαλλάσσω
ἀφικνέομαι, ἀφικνοῦμαι	φτάνω

ἀφίσταμαι	απομακρύνομαι, αποχωρίζομαι, αποφεύγω
ἀχρειόομαι, ἀχρειοῦμαι	αχρηστεύομαι

B

ὁ βέλτιστος, ἡ βελτίστη, τό βέλτιστον	πάρα πολύ καλός
βιάζομαι	εξαναγκάζω, χρησιμοποιώ βία, επιτίθεμαι σε κάποιον
βιβλίον και βυβλίον (τό)	ο κύλινδρος πατύρου πάνω στον οποίο έγραφαν
βορά (ἡ)	η τροφή

βούλομαι	θέλω, επιθυμώ
βροτός (ὄ)	ο θνητός
βρῶμα (τό), τοῦ βρώματος	η τροφή

Γ

γαστήρ (ῆ), τῆς γαστρός	η κοιλιά
γε (μόριο)	τουλάχιστον, βέβαια
γίγνομαι	γίνομαι
ὄ / ῆ γλυκίων, τό γλύκιον	γλυκύτερος
γοῦν	βέβαια
γράφω	ζωγραφίζω

Δ

δέδοικα και δέδια	φοβάμαι
δει (απρόσ. ρ.)	πρέπει
δελφίς (ό), του̣ δελφίνος	το δελφίνι
δέος (τό), του̣ δέους	ο φόβος
δή (συμπερ. σύνδ.)	λοιπόν, ως γνωστόν
δηλαδή	φανερά, φυσικά
δήπου	ίσως, βέβαια, αναμφίβολα
διαβαίνω	περνώ μέσα από
διαδιδράσκω	ξεφεύγω
διαζώννυμι	περικυκλώνω
διακελεύομαι	συμβουλεύω
διακονέομαι, διακονοῦμαι	προσφέρω υπηρεσίες

διάταξις (ἡ), τῆς διατάξεως	η τελευταία επιθυμία
ὁ/ἡ διαφανής, τό διαφανές	ο εμφανής
διαφθείρω	καταστρέφω, διαφθείρω
διαφθορά (ἡ)	η καταστροφή, η διαφθορά
ὁ / ἡ διάφορος, τό διάφορον	ο (πολιτικός) αντίπαλος
διό	γι' αυτό
διώκομαι	κατηγορούμαι, καταδικάζομαι
δοκεῖ τινι (απρόσ. ρήμα)	φαίνεται (καλό) σε κάποιον
δοκέω, δοκῶ	δίνω την εντύ- πωση, φαίνομαι
δορυφόρος (ὁ)	αυτός που φέρει δόρυ, ο σωμα- τοφύλακας

δουλόομαι, δουλοῦμαι (μέση διάθεση)	υποδουλώνω
δύναμαι	μπορώ, έχω τη δύναμη
δυναστεία (ἡ)	η δύναμη, η εξουσία

Ε

ἐθίζω εἰ (υποθ. ἢ αιτιολ. σύνδ. ἢ ερωτ. μόριο)	συνηθίζω εάν
εἶδωλον (τό)	το ομοίωμα
εἰκότως	εὐλογα
εἰκῶν (ἡ), τῆς εἰκόνοσ	το ομοίωμα
εἴργω και εἴργω	αποκλείω, εμπο- δίζω την είσοδο ἢ την έξοδο

είσηγέομαι, είσηγοῦμαι	εισάγω
εἶτα	ἔπειτα
ἐκβάλλω	αποβάλλω
ἐκδιδάσκω	διδάσκω, καθοδηγῶ
ἐκδίδωμι	παραδίδω, εκθέτω
ἐκεῖσε	προς εκείνη την κατεύθυνση
ἐκκλησία (ἡ)	ἡ συνέλευση του λαοῦ
ἔκπληξις (ἡ) τῆς ἐκπλήξεως	ἡ επιφανειακή ευχαρίστηση
ἐκφέρω	δίνω διαταγή
ἐκφεύγω	ξεφεύγω
ἔκφυσις (ἡ), τῆς ἐκφύσεως	ἡ παραφυάδα

ὁ ἐκών, ἡ ἔκουσα, τό ἐκόν	με τη θέληση κάποιου
ἐλεέω, ἐλεῶ	συμπονώ, λυπάμαι, ευσπλαχνίζομαι
ἐνακμάζω	βρίσκομαι σε ακμή, καίω
ἐνδίδωμι	υποχωρώ, υποκύπτω
ἔνεκα και ἔνεκεν (πρόθεση)	για, χάρη, εξαιτίας
ἔνθα (αναφ. επίρρ.)	όπου, στην περίπτωση που
ἐνταῦθα	εδώ, σε αυτή την περίπτωση
ἐντυγχάνω	συναντώ τυχαία
ἐξαγγέλλω	στέλνω
ἐξαιρέομαι, ἐξαιροῦμαι	απαλλάσσω

ἐξαρτάνω	σφάλλω, αδικώ
ἐξαρτάω, ἐξαρτῶ	κρεμώ
ἐξεικάζω	κάνω να μοιάζει, μεταμφιέζω
ἐξευρίσκω	επινοώ
ἐπεῖ (αιτιολ. ἢ χρον. σύνδ.)	γιατί, όταν, αφού
ἐπικαρπία (ἡ)	το μερίδιο, οι απολαβές
ἐπικλώθεται (απρόσ. ρ.)	καθορίζεται από τη μοίρα
ἐπιλανθάνομαι	ξεχνώ
ἐπίσταμαι	γνωρίζω, έχω εμπειρία σε κάτι
ἐπιστήμη (ἡ)	η γνώση, η τέχνη
ἐπιτάσσω	διατάζω
ἐπιτείνω	επιδεινώνω
ἐπιτήδευμα (τό)	η ενασχόληση, η πράξη

ἐπιτηδεύω	ασχολούμαι σοβαρά
ἐπονειδίστως	κατά τρόπο αισχρό / ντροπιαστικό
ἐργάζομαι ερίζω	προκαλώ, κάνω φιλονικώ, ανταγωνίζομαι
έρυμα (τό), τοῦ ἐρύματος	ο φράκτης
ἔρχομαι και εἶμι	έρχομαι, επιτίθεμαι
ἔρωδιός (ὁ)	ο ερωδιός ἢ ψαροφάγος (εἶδος πουλιού)
ἔσέρχομαι και εἰσέρχομαι	μπαίνω
ἔσθίω	τρώω
ὁ ἐσθλός, ἡ ἐσθλή, τό ἐσθλόν	ενάρετος

ἔσχαρίς (ἥ), τῆς ἔσχαρίδος	η μικρή σχάρα
ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον (ἀόρ. επιμερ. αντων.)	ἄλλος (από δύο)
εὐγνωμόνως	με σωφροσύνη, σύνεση
εὐδία (ἥ)	η καλοκαιρία
εὐδοκιμέω, εὐδοκιμῶ	προοδεύω, προκόβω
εὐθύνη (ἥ) και εὐθύνα (ἥ)	η ευθύνη, η λογοδοσία
εὐλογέω, εὐλογῶ	επαινῶ
ὄ/ ἤ εὖνους, τό εὖνουν	ευνοϊκός, φιλικός
εὐπρέπεια (ἥ)	η εξωτερική εμφάνιση
ἔχω + απαρέμφατο	μπορώ να + ρήμα

Z

ζημιόομαι, ζημιούμαι ζῶον (τό)	τιμωρούμαι το ζωντανό πλάσμα
--------------------------------------	------------------------------------

H

ἡγέομαι, ἡγοῦμαι	νομίζω, θεωρώ, εἶμαι αρχηγός
ὁ ἡδύς, ἡ ἡδεία, τό ἡδύ	ευχάριστος
ὁ/ἡ ἡδίων, τό ἡδιον	πιο ευχάριστος
ἡδομαι	ευχαριστιέμαι
ἡδονή (ἡ)	ἡ ευχαρίστηση
ἡκω	έχω έρθει, φτάνω
ἡνίκα (χρον. σύνδ.)	όταν

Η

ἡγέομαι, ἡγοῦμαι	νομίζω, θεωρώ, εἶμαι αρχηγός
ὁ ἡδύς, ἡ ἡδεία, τό ἡδύ	ευχάριστος
ὁ/ἡ ἡδίων, τό ἡδιον	πιο ευχάριστος
ἡδομαι	ευχαριστιέμαι
ἡδονή (ἡ)	ἡ ευχαρίστηση
ἡκω	έχω έρθει, φτάνω
ἡνίκα (χρον. σύνδ.)	όταν
ἡρώον (τό)	ιερό αφιερωμένο σε ήρωα
ἡσυχάζω	μένω αδρανής, δεν κουνιέμαι, κουρνιάζω

θάλλω	ανθίζω, ακμάζω
ὁ θαυμαστός, ἡ θαυμαστή, τό θαυμαστόν	θαυμαστός, περίεργος, άξιος απορίας
θεάομαι, θεῶμαι	βλέπω, παρακολουθώ με ευχαρίστηση
θεωρέω, θεωρῶ	παρακολουθώ, διαβάζω
θήρα (ἡ)	το κυνήγι
θηρατής (ὁ)	ο κυνηγός
ὁ /ἡ θηριώδης, τό θηριῶδες	αυτός που ταιριάζει με θηρίο, που χαρακτηρίζε- ται από θηριωδία, άγριος
θριδακίνη (ἡ) και θρίδαξ (ἡ), τῆς θρίδακος	το μαρούλι

I

ιατρεία (ή)	η θεραπεία
ὁ ἴδιος, ἡ ἴδια, τό ἴδιον	ιδιωτικός, προσωπικός
ἰδρώω, ἰδρῶ	ιδρώνω
ἰέραξ (ὁ), τοῦ ἰέρακος	το γεράκι
ἵνα (τελικός σύνδ.)	για να
ἰσομοιρία (ή)	το ἴσο μερίδιο

K

καθαίρομαι	εξαγνίζομαι
	εἶμαι καθαρός,
καθαρεύω	απέχω από κάτι κακό
καθίσταμαι	γίνομαι
καί γάρ	και πράγματι, γιατί πράγματι

καί μὴν	και μάλιστα, και ὄμως
καιρός (ὄ)	η ευκαιρία, η ε- ποχή, η κρίσιμη περίσταση
καίτοι (αντιθ. σύνδ.)	και βέβαια
ὁ καλός, ἡ καλή, τό καλόν	ὄμορφος
κατακλείω	κλείνω ερμητικά
κατακλίνω	γέρνω προς τα κάτω
καταλαμβάνω	συναντώ, βρίσκω
καταλείπομαι	απομένω
καταλείπω	αφήνω πίσω, κληροδοτώ
κατάποσις (ἦ), τῆς καταπόσεως	ο οισοφάγος

κατασπεύδω	κάνω κάτι βιαστικά
καταστρέφομαι	υποτάσσω
κατέρχομαι	επιστρέφω από την εξορία
κατέχομαι	καταλαμβάνομαι, κυριεύομαι
κάτοπτρον (τό)	ο καθρέφτης
κεῖμαι	βρίσκομαι, κείτομαι, υπάρχω
κελεύω	διατάζω, προτρέπω
κοινωνέω, κοινωνῶ	μοιράζομαι, επικοινωνώ, έχω σχέσεις με κάποιον
κολάζω	τιμωρώ
κόλασμα (τό), τοῦ κολάσματος	η τιμωρία

κολαστής (ὁ)	ο τιμωρός
κοσμέω, κοσμῶ	τιμῶ
κρύφα (επίρρ.)	κρυφά

Λ

λάθρα	κρυφά
λεαίνομαι	προκαλώ ευχαρίστηση
λιμός (ὁ)	η πείνα
λοιδορέομαι, λοιδοροῦμαι	κακολογούμαι

Μ

μακαρίζω	καλοτυχίζω, θεωρώ ευτυχισμένο
ὁ μακάριος, ἡ μακαρία, τό μακάριον	ευτυχισμένος

μάλα, μάλλον, μάλιστα	πολύ, περισσό- τερο, πάρα πολύ
μάστιξ (ή), τῆς μάστιγος	το μαστίγιο
μεγαλαυχέω, μεγαλαυχῶ	υπερηφανεύομαι, καυχιέμαι
μεθύω	μεθάω
μέλει μοι (απρόσ. ρ.)	με ενδιαφέρει, νοιάζομαι
μεταδίδωμι συγγνώμης τινί	συγχωρῶ κάποιον
μηκέτι	όχι (δεν...) πια
μηνίω	οργίζομαι
μίμημα (τό), τοῦ μιμήματος	το αντίγραφο, η απομίμηση
μυριάς (ή), τῆς μυριάδος	πλήθος αποτελούμενο από 10.000

N

νέμω αἶδῶ	επιδεικνύω σεβασμό
νήξις (ἡ), τῆς νήξεως	το κολύμπι
νομή (ἡ)	η μοιρασιά

O

ὅθεν (αναφ. επίρρ.)	από όπου
οἶδα	γνωρίζω πολύ καλά, μαθαίνω, καταλαβαίνω
ὁ οἰκεῖος, ἡ οἰκεία, τό οἰκεῖον	γνωστός, φιλικός οι συγγενείς,
οἰκεῖοι (οἱ)	οι γνωστοί
οἶομαι	νομίζω
οἶον	παραδείγματος χάρη

ὄλως	γενικά
ὀμιλέω, ὀμιλῶ	έρχομαι σε επαφή
ὀμολογεῖται	ομολογείται, είναι γενικά παραδεκτό
ὄνυξ (ὄ), τοῦ ὄνυχος	το νύχι
ὄπόσος, ὄπόση, ὄπόσον (αναφ. αντων.)	ὄσος
ὄράω, ὄρῶ	βλέπω
ὄρνεον (τό)	το πουλί
ὄς, ἤ, ὅ (αναφ. αντων.)	ο οποίος
ὅστις, ἧτις, ὅ τι (αναφ. αντων.)	ο οποίος, ὅποιος
ὅτι (ειδ. ἢ αιτιολ. σύνδ.)	ὅτι, επειδή

οὐδείς, οὐδεμία, οὐδέν (αόρ. επιμερ. αντων.)	κανείς
οὐκοῦν (συμπερ. σύνδ.)	λοιπόν
οὕτως	έτσι, κατ' αυτόν τον τρόπο
ὄφλισκάνω	χρωστώ
ὄφλισκάνω δίκην	καταδικάζομαι
ὄψις (ἡ), τῆς ὄψεως	το μάτι

Π

πάλλομαι	τρέμω
πανταχόθεν	από όλες τις πλευρές, από παντού
πάνυ	πολύ

παπταίνω	κοιτάζω γύρω φοβισμένος
παραδίδωμι	προσφέρω
παρακαταθήκη (ἢ) και παραθήκη (ἢ)	αυτό που εμπι- στεύεται κανείς σε κάποιον άλλο
παρανήχομαι	κολυμπώ κοντά, συνοδεύω κολυμπώντας
πάρειμι	παρευρίσκομαι, συντροφεύω
παρίσταμαι	παραστέκομαι, παρευρίσκομαι
παρίσταταί μοι δόξα	σχηματίζω την εντύπωση, τη γνώμη
ὁ πατῶος, ἡ πατῶα, τό πατῶον	πατροπαράδοτος

πείθομαί τινι	υπακούω σε κά- ποιον, εμπιστεύ- ομαι κάποιον
πειράομαι, πειρῶμαι	προσπαθῶ
ὁ/ἡ πένης	φτωχός
ὁ περιαιρετός, ἡ περιαιρετή, τό περιαιρετόν	αυτός που μπο- ρεί να αφαιρεθεί, ο πρόσθετος
πέριξ	γύρω
περιστέλλω	καλύπτω, περιβάλλω
ὁ περιττός, ἡ περιττή, τό περιττόν	περισσευούμενος, περιττός
πέτρα (ἡ)	ο βράχος
πήγνυμαι	πήζω, παρασκευάζω, φτιάχνω

πιστεύεται (απρόσ. ρ.)	είναι κοινή
πιστεύομαι	πεποίθηση
	απολαμβάνω
	την εμπιστοσύνη
	κάποιον
ὁ/ἡ πλείων, τό πλέον	περισσότερος
πλημμελέω, πλημμελῶ	διαπράττω
πληγή (ἡ)	παραπτώματα
ποιέω, ποιῶ	το χτύπημα
ποιοῦμαι	κάνω
τόν κίνδυνον	αποτολμῶ
ὁ πολέμιος, ἡ πολεμία, τό πολέμιον	την επίθεση
πολέμιοι (οἱ)	εχθρικός
πολλάκις	οι εχθροί
πονέω, πονῶ	πολλές φορές
	κοπιάζω

πόνος (ὄ)	ο κόπος, ο μόχθος
ποτέ (σε καταφάσεις)	κάποτε
πότερος, ποτέρα, πότερον (ερwt. αντων.)	ποιος από τους δύο
πούς (ὄ), τοῦ ποδός	το πόδι
πραγματεία (ἡ)	το θέμα, η επιδίωξη
προεδρία (ἡ)	η τιμητική θέση
προΐεμαι	παραμερίζω, αφήνω κατά μέρος
προκρίνομαι	προτιμώμαι, θεωρούμαι καλύτερος
προσάπτομαι	αποδίδομαι

πρόσειμι και προσέρχομαι	πλησιάζω
προσῆκει (απρόσ. ρ.)	ταιριάζει, αρμόζει
προσῆκοντες (οἱ)	οι συγγενεῖς
προσημαίνω	φανερώνω από πριν
προσκαρτερέω, προσκαρτερῶ	περιμένω με υπομονή
προσφέρομαι	πλησιάζω, συμπεριφέρομαι
ὁ πρότερος, ἡ προτέρα, τό πρότερον	προηγούμενος
προφασίζομαι	προβάλλω ως δικαιολογία
πρῶρα (ἦ)	η πλήρη
πρῶτα (τά)	αρχικά (επίρρ.)
πυνθάνομαι	ζητώ να μάθω

πῦρ (τό), | η φωτιά
τοῦ πυρός

Σ

Σεληνίτης (ὁ)	αυτός που κατοικεί στη Σελήνη
σημαίνω	δηλώνω, φανερώνω
σῖτος (ὁ) (πληθ. τα σίτα)	τα δημητριακά, το σιτάρι, η τροφή
σκῆπτρον (τό)	το ραβδί, το ραβδί που αποτελεί σύμβολο εξουσίας
στασιάζω	διαφωνώ, ξεσηκώνομαι
στέγω	στεγάζω, προστατεύω

ὁ συβαριτικός,
ἡ συβαριτική,
τό συβαριτικόν

συγκυρία (ἡ)

συμβιόω, συμβιῶ

συμμισέω,
συμμισῶ

συμπνέω

ὁ/ἡ σύνθηρος,
τό σύνθηρον

αὐτός που ἔχει
σχέση με τη
Σύβαρη, μτφ.

ο βαρυφορτωμε-
νος με εδέσματα

η κρίσιμη και
αναπάντεχη
περίσταση

ζω μαζί με
κάποιον

μισώ κάποιον
ὅπως και
κάποιος ἄλλος

συμφωνῶ

ο σύντροφος
στο κυνήγι και
στο ψάρεμα

ὁ/ἡ σύνθρονος, τό σύνθρονον	αυτός που έχει τον θρόνο / την εξουσία μαζί με άλλον
συντίθημι	συνθέτω, καταστρώνω
σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον (κτητ. αντων.)	δικός τους, δική τους, δικό τους
ὁ σφοδρός, ἡ σφοδρά, τό σφοδρόν	δυνατός
σχῆμα (τό), τοῦ σχήματος	ἡ εικόνα, ἡ μορφή

Τ

ταράττομαι	βρίσκομαι σε σύγχυση
τελευτή (ή)	το τέλος, ο θάνατος
τέλος (τό), του̃ τέλους	ο σκοπός
τηνικαῦτα	τότε
τίθεμαι νόμους	θεσπίζω νόμους
τίθημι	τοποθετώ, θέτω, συγκαταλέγω
τοίνυν (συμπερ. σύνδ.)	λοιπόν
τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο (δεικτ. αντων.)	τέτοιος
τράπεζα (ή)	το τραπέζι
τρόπαιον και τροπαῖον (τό)	το μνημείο νίκης

τύπτω	χτυπώ
τύραννος είμι	εξουσιάζω, κυβερνώ

Υ

ὔβρις (ή), τῆς ὔβρεως	η αλαζονεία, η ξιπασιά
ὔβριστής (ό)	ο αλαζόνας
ὔδερως (ό)	η υδρωπικία, η συσσώρευση υγρού σε κοιλό- τητες του σώμα- τος
ὑπερπηδάω, ὑπερπηδῶ	πηδῶ πάνω από
ὑπομένω	αντέχω, έχω το θάρος, ανέχομαι
ὑφίεμαι	παύω, σταματώ

Φ

φείδομαι	εξοικονομώ, λυπάμαι, δεν σπαταλώ
φημί	λέω, ισχυρίζομαι
ὁ φίλος, ἡ φίλη, τό φίλον	αγαπημένος
φοβέω, φοβῶ	φοβίζω
φρέαρ (τό), τοῦ φρέατος	το πηγάδι
φρονέω, φρονῶ	σκέφτομαι, σχεδιάζω, πιστεύω
ὁ φρόνιμος, ἡ φρονίμη / φρόνιμος, τό φρόνιμον	συνετός, μυαλωμένος
φύομαι	γεννιέμαι, είμαι από τη φύση μου

φύω	κάνω κάτι να φυτρώσει, «βγάζω»
φωράομαι, φωρῶμαι	συλλαμβάνομαι, αποδεικνύομαι

X

χαίρω	είμαι καλά, χαίρομαι
ὁ χαλεπός, ἡ χαλεπή, τό χαλεπόν	δύσκολος, σκληρός, άσπλαχνος
ὁ χαλκοῦς, ἡ χαλκῆ, τό χαλκοῦν	χάλκινος
χειμών (ὁ), τοῦ χειμῶνος	η κακοκαιρία
χλαμύς (ἡ), τῆς χλαμύδος	κοντός μανδύας

χρεία (ἥ)	ἡ ἀνάγκη
χρή (ἀπρόσ. ρ.)	πρέπει
χρήομαι, χρῶμαι	χρησιμοποιῶ, εφαρμόζω
ὁ χρηστός, ἡ χρηστή, τό χρηστόν	ενάρετος

Ψ

ψέγω	κατηγορώ, σπρώχνω, διώχνω
ψόγος (ὁ)	ἡ μομφή, ὁ ψόγος

Ω

ὠθέω, ὠθῶ	παρακινῶ
ὠφέλεια (ἥ)	ἡ ὠφέλεια
τό ὠφέλημα	ἡ ὠφέλεια

III. Τα ανώμαλα ρήματα των κειμένων

1. βιάζομαι ἐβιαζόμην βιάσομαι, βιασθήσομαι ἐβιασάμην, ἐβιάσθην βεβιάσμαι ἐβεβιάσμην	2. δέδοικα, δέδια ἐδεδοίκειν, ἐδεδίειν δείσομαι ἔδεισα — —
<ul style="list-style-type: none">● Παθ. αόρ. ΥΠ: βιασθῶ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ οδοντικόληκτων, βλ. πέπνισμαι	

3. διώκω
ἐδίωκον
διώξω, διώξομαι
ἐδίωξα
δεδίωχα
ἐδεδιώχαι

διώκομαι
ἐδιωκόμην
διωχθήσομαι
ἐδιώχθην
δεδίωγμαι
ἐδεδιώγμην

- Παθ αόρ. ΥΠ: διωχθῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ουρανικόληκτων,
βλ. πέπραγμα

4. δοκεί
ἐδόκει
δόξει
ἔδοξε
δέδοκται
ἐδέδοκτο

5. κελεύω έκέλευον κελεύσω έκέλευσα κεκέλευκα έκεκελεύκειν	κελεύομαι έκελευόμην κελευσθήσομαι έκελεύσθην κεκέλευσμαι έκεκελεύσμην
<ul style="list-style-type: none"> ● Παθ. αόρ. ΥΠ: κελευσθῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ οδοντικόληκτων, βλ. πέππεισμαι 	

6. λανθάνω έλάνθανον λήσω έλαθον λέληθα έλελήθειν	7. μέλει έμελε μελήσει έμέλησε μεμέληκε έμεμελήκει
<ul style="list-style-type: none"> ● Β´ αόρ. ΥΠ: λάθω 	

8. στέλλω	στέλλομαι
ἔστελλον	ἔστελλόμην
στελώ	σταλήσομαι
ἔστειλα	ἔστειλάμην, ἔστάλην
ἔσταλκα	ἔσταλμαι
ἔστάλκειν	ἔστάλμην

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: στείλω, στείλωμαι
- Β' παθ. αόρ. ΥΠ: σταλῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ υγρόληκτων, βλ. ἤγγελμαι

9. ταράττω ἐτάραττον ταράξω ἐτάραξα (τετάραχα) (ἐτεταράχαιν)	ταράττομαι ἐταραττόμην ταράξομαι, ταραχθήσομαι ἐταράχθην τετάραγμαί ἐτεταράγμην
---	--

- Παθ. αόρ. ΥΠ: ταραχθῶ
- ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ουρανικόληκτων,
βλ. πέπραγμαί

10. τείνω ἔτεινον τενωῶ ἔτεινα -τέτακα -ἐτετάμην	τείνομαι ἐτεινόμην -τενοῦμαι, -ταθήσομαι -ἐτεινάμην, -ἐτάθην -τέταμαι -ἐτετάκειν
---	---

- Μέλλ. συνηρημένος σε -έω
- Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: τείνω,
- τείνωμαι
- Παθ. αόρ. ΥΠ: ταθῶ

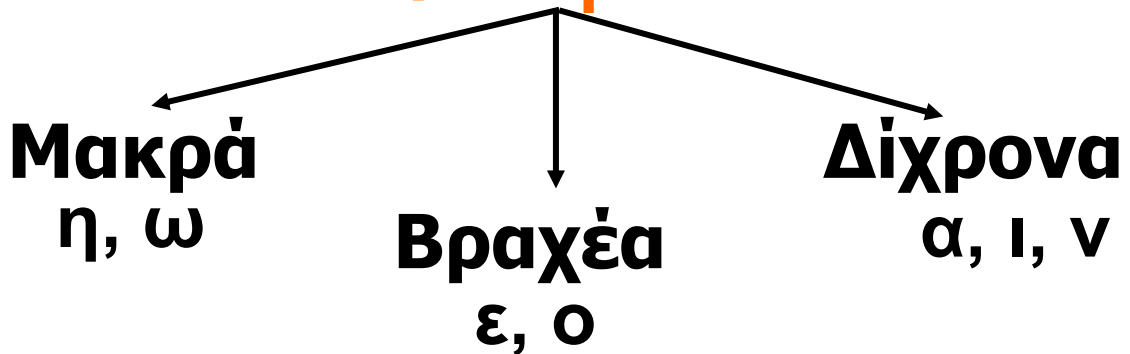
<p>11. φθείρω ἔφθειρον φθερῶ ἔφθειρα ἔφθαρκα ἐφθάρκειν</p>	<p>φθείρομαι ἐφθειρόμην φθεροῦμαι, φθαρήσομαι ἐφθάρην ἔφθαρμαι ἐφθάρμην</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● Μέλλ. συνηρημένος σε -έω ● Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: φθείρω ● Β΄ παθ. αόρ. ΥΠ: φθαρῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ υγρόληκτων, βλ. ἤρμαι 	

IV. Συγκεντρωτικοί πίνακες φαινομένων

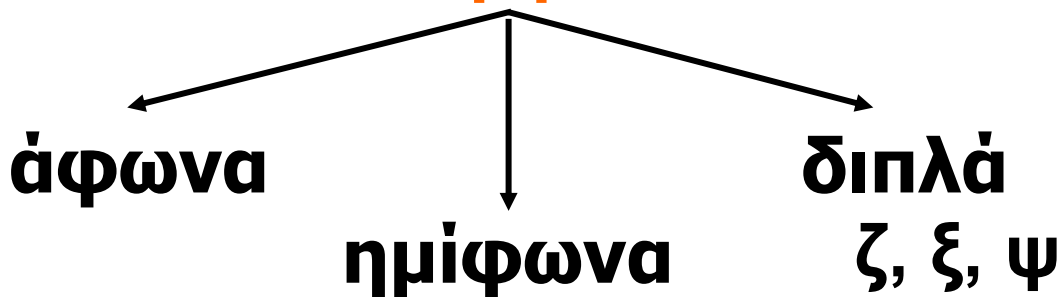
I. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

A. Οι φθόγγοι και τα γράμματα

1. Φωνήεντα

2. Σύμφωνα

άφωνα

	ουρανικά	χειλικά	οδοντικά
ψιλά	κ	π	τ
μέσα	γ	β	δ
δασέα	χ	φ	θ

ημίφωνα

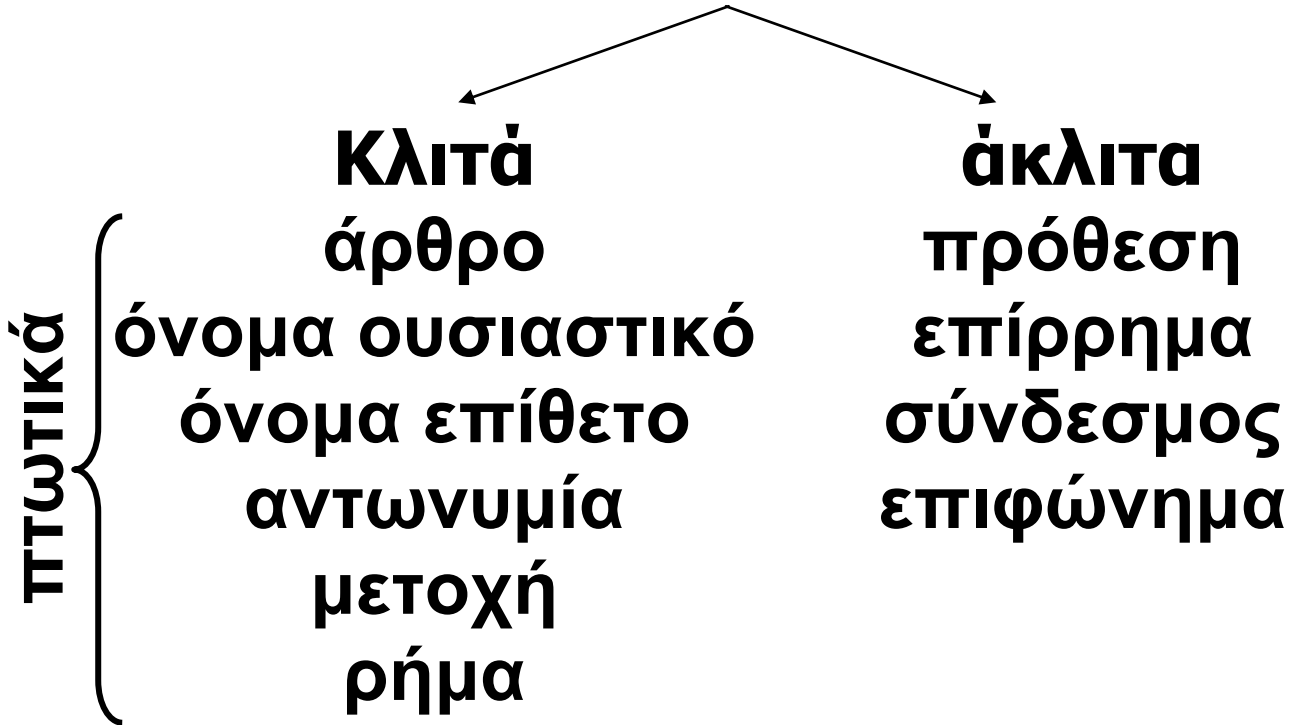
υγρά	ένρινα	συριστικό
λ, ρ	μ, ν	σ (-ς)

3. Δίφθογγοι

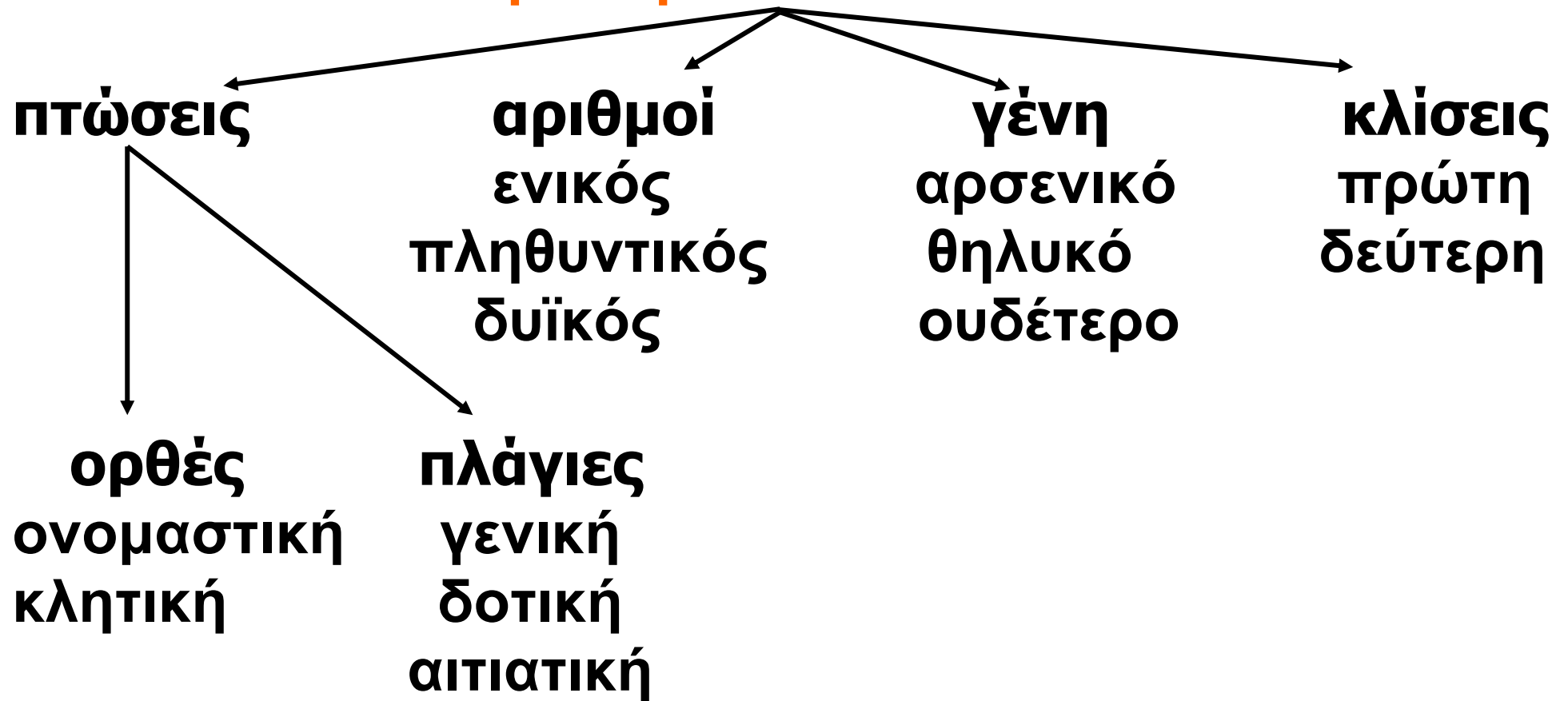

B. Τα μέρη του λόγου

1. Διαίρεση των μερών του λόγου

2. Παρεπόμενα των πτωτικών

3. Παρεπόμενα του ρήματος

πρόσωπα: α´ β´ γ´

αριθμοί: ενικός πληθυντικός δυϊκός

**εγκλίσεις: οριστική υποτακτική
ευκτική προστακτική**

**ονοματικοί τύποι: απαρέμφατο
μετοχή**

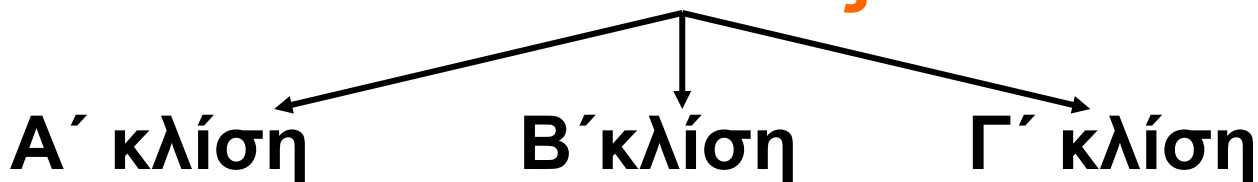
**χρόνοι: ενεστώτας παρατατικός
μέλλοντας αόριστος
παρακείμενος
υπερσυντέλικος
συντ. μέλλοντας**

**διαθέσεις: ενεργητική μέση
παθητική ουδέτερη**

φωνές: ενεργητική μέση

Γ. Τα ουσιαστικά

1. Οι κλίσεις

Α' κλίση

αρσενικά: -ας: ὁ νεανίας
τοῦ νεανίου
-ης: ὁ ὀπλίτης
τοῦ ὀπλίτου

θηλυκά: -α: ἡ χώρα, τῆς χώρας
ἡ θάλαττα, τῆς θαλάττης
-η: ἡ τιμή τῆς τιμῆς

Β' κλίση

αρσενικά: -ος: ὁ νόμος τοῦ νόμου
θηλυκά: -ος: ἡ νῆσος τῆς νήσου
ουδέτερα -ον: τό δῶρον
τοῦ δώρου

Γ' κλίση

αρσενικά: γεν. εν. -ος ή -ως:

ὁ ἰχθύς τοῦ ἰχθύος

θηλυκά: γεν. εν. -ος ή -ως:

ἡ πόλις τῆς πόλεως

ουδέτερα γεν. εν. -ος ή -ως:

τό κτήμα τοῦ κτήματος

2. Η γ' κλίση

φωνηεντόληκτα

συμφωνόληκτα

καταληκτικά

ακατάληκτα

διπλόθεμα

ἤχώ, ἤχοῦς

μονόθεμα

ἤρως, ἤρωος

διπλόθεμα

πόλις, πόλεως

συμφωνόληκτα

αφωνόληκτα

ημιφωνόληκτα

οδοντικόληκτα
καταληκτικά
μονόθεμα
κόραξ, κόρακος

χειλικόληκτα
καταληκτικά
μονόθεμα
"Αραψ, "Αραβος

οδοντικόληκτα

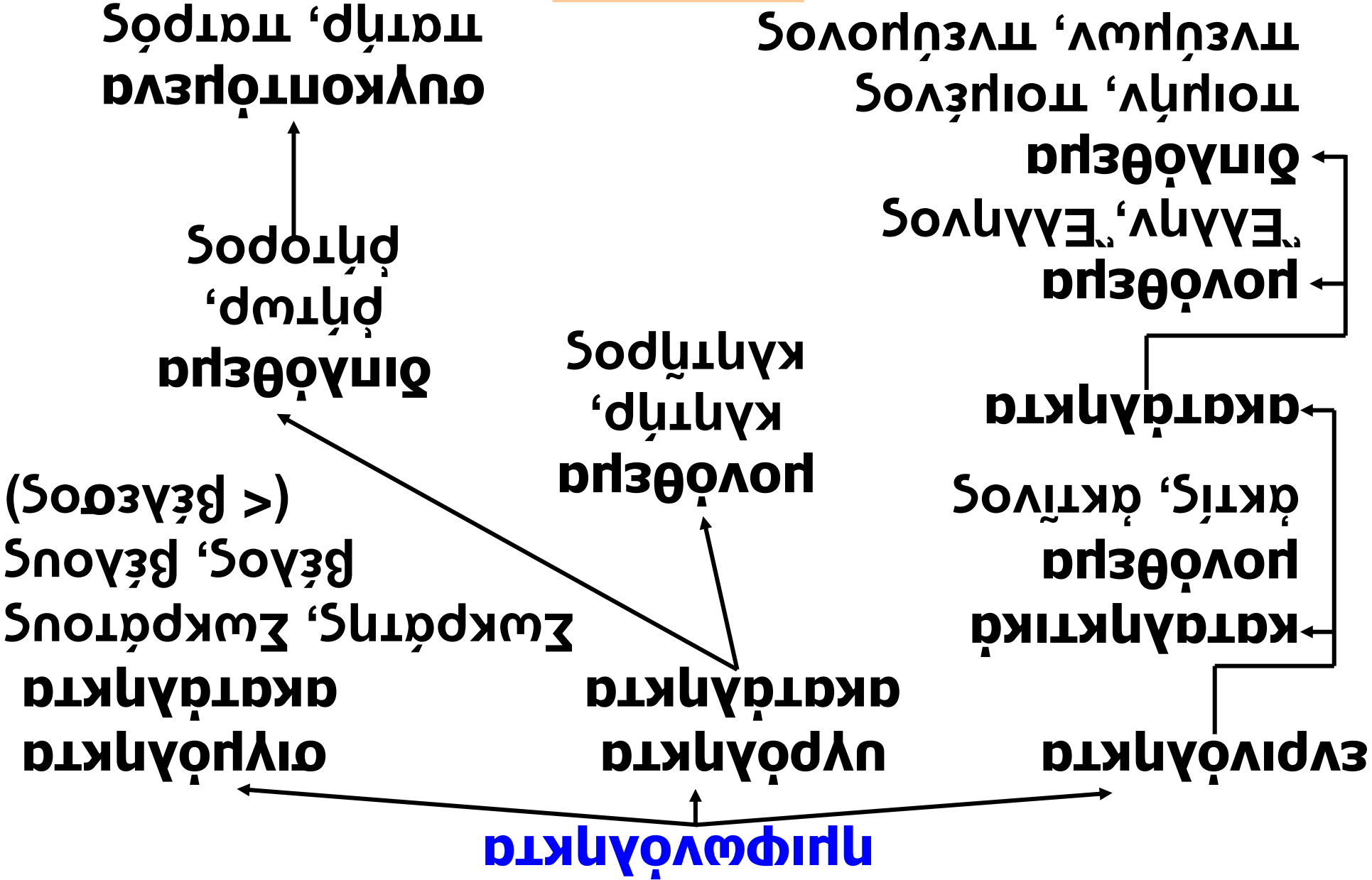
καταληκτικά
μονόθεμα

πατρίς, πατρίδος
γίγας, γίγαντος

ακατάληκτα

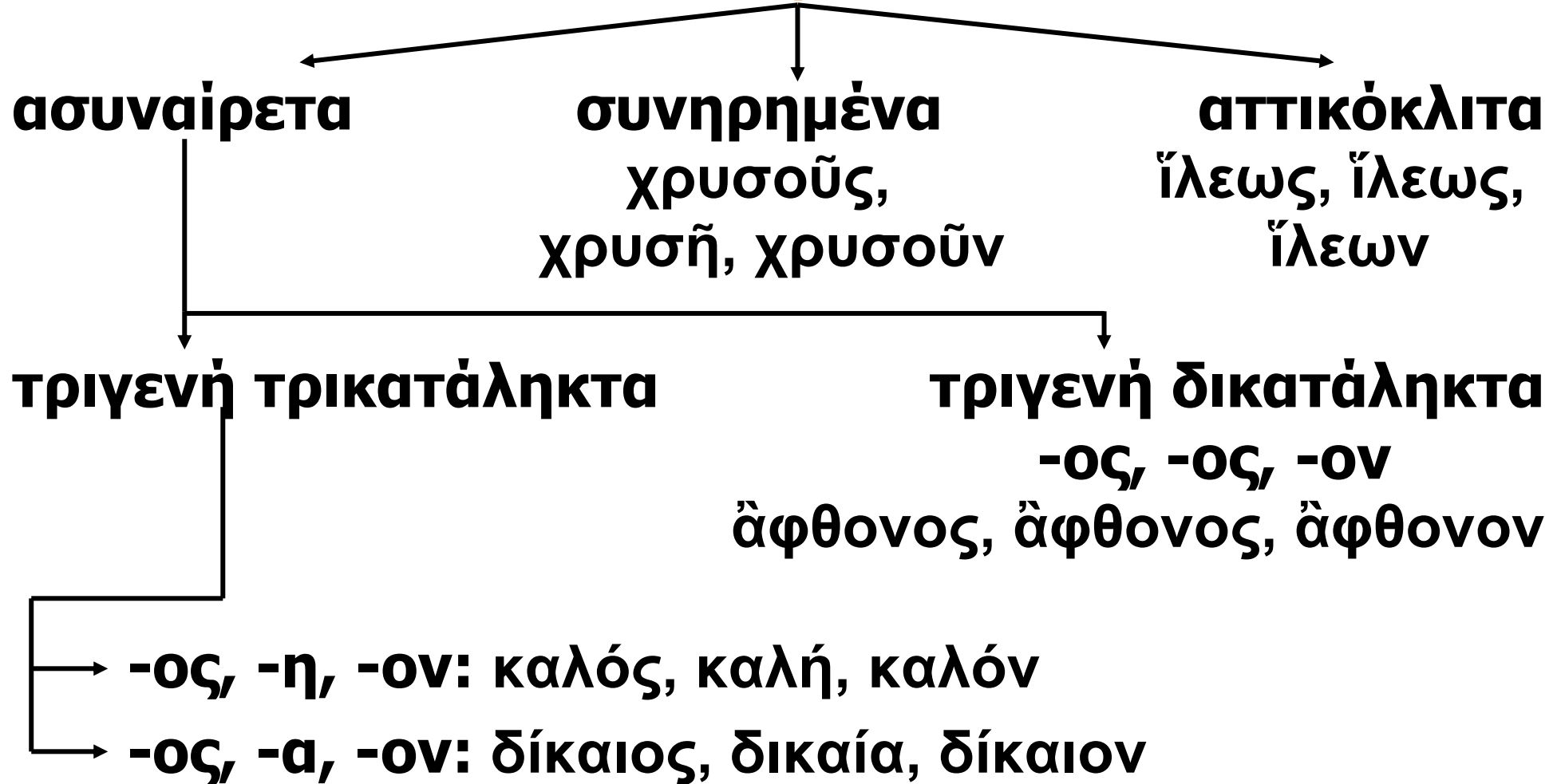
μονόθεμα
κτῆμα,
κτήματος

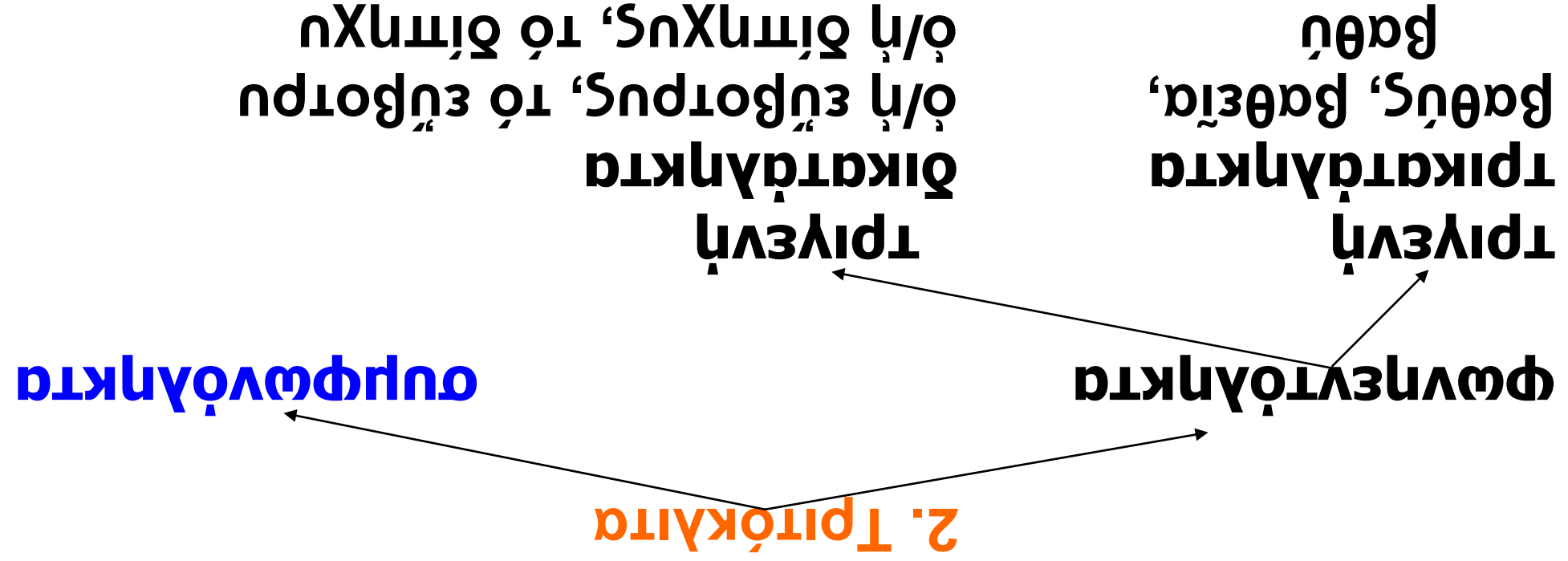
διπλόθεμα
γέρων,
γέροντος

Δ. Τα επίθετα

1. Δευτερόκλιτα

συμφωνόληκτα

αφωνόληκτα

ημιφωνόληκτα

τριγεννή

διγεννή
μονοκατάληκτα
ὁ/ἡ κόλαξ

ενρινόληκτα
υγρόληκτα

σιγμόληκτα
τριγεννή
δικατάληκτα
ὁ/ἡ πλήρης,
τό πλήρες

→ τρικατάληκτα

πᾶς, πᾶσα, πᾶν

χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν

ἄκων, ἄκουσα, ἄκον

→ δικατάληκτα

ὁ/ἡ εὐχαρις, τό εὐχαρι

ὁ/ἡ δίππους, τό δίπουν

οιζχρ υ/ο
ο/η μακρ
διγενή μονοκατάληκτα

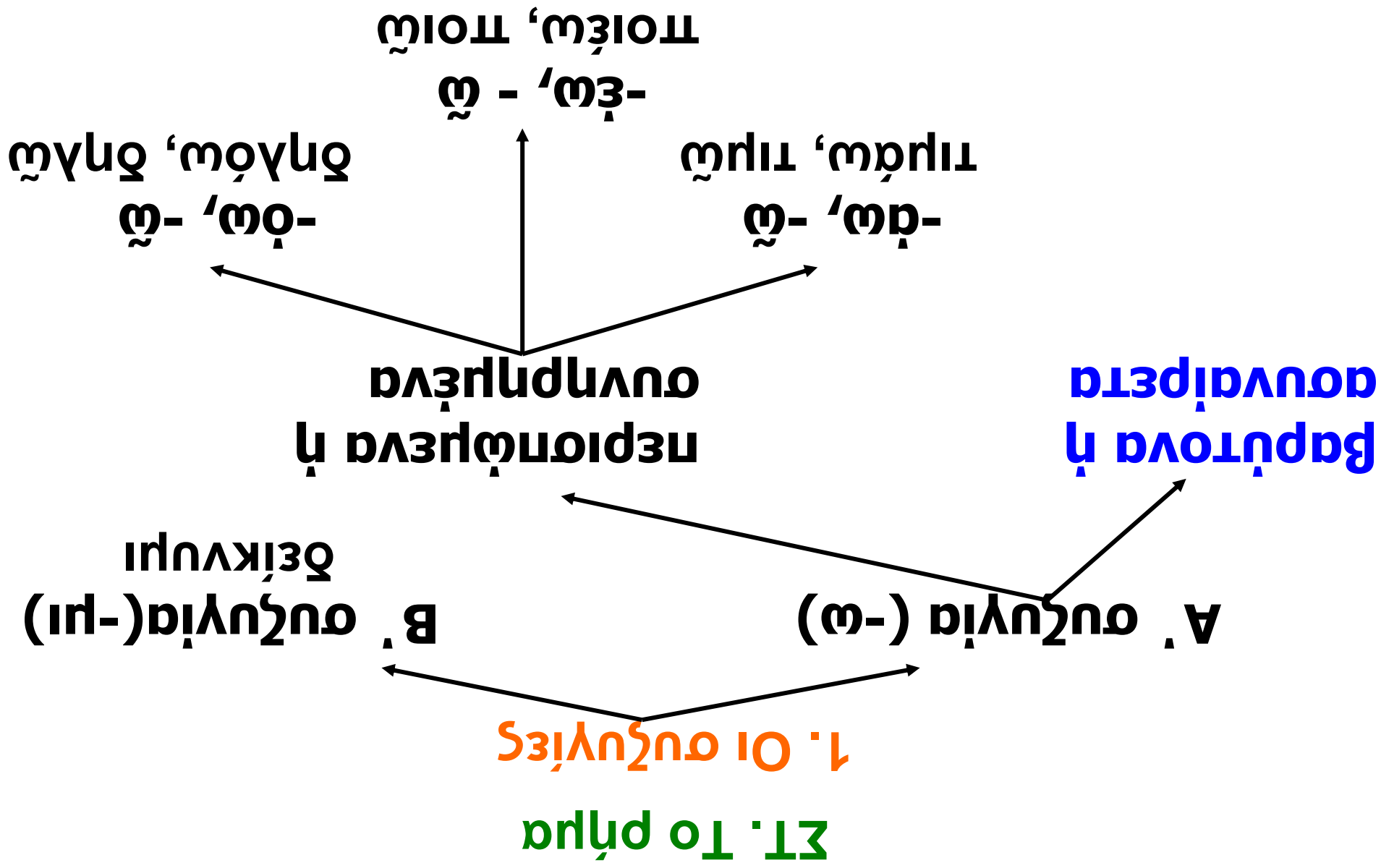
οιζχρ υ/ο
ο/η μακρ υ/ο
το υδαίμον
ο/η υδαίμων,
δικατάληκτα
τριγενή

μαζην
μαζην, μαζινα,
τρικατάληκτα
τριγενή

ενρινοάληκτα υγροάληκτα

Ε. Οι αντωνυμίες

- **προσωπικές:**
α΄ πρόσ.: ἐγώ, β΄ πρόσ.: σύ
- **δεικτικές:** οὗτος, αὕτη, τοῦτο
- **ερωτηματικές:** τίς, τίς, τί
- **αναφορικές:** ὅς, ἥ, ὅ
ὅστις, ἣτις, ὅ τι
- **αόριστες:** τίς, τίς, τί
- **επιμεριστικές:** ἕτερος, ἕτερα,
ἕτερον
- **οριστική-επαναληπτική:**
αὐτός, αὐτή, αὐτό
- **αλληλοπαθητική:**
ἀλλήλων, ἀλλήλοις, ἀλλήλους
- **αυτοπαθητικές:** ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς,
ἑαυτοῦ
- **κτητικές:** ἐμός, ἐμή, ἐμόν

βαρύτονα ή ασυναίρετα

φωνηεντόληκτα

κωλύω

συμφωνόληκτα

αφωνόληκτα

ημιφωνόληκτα

→ ουρανικόληκτα: κηρύττω

→ χειλικόληκτα: κόπτω

→ οδοντικόληκτα: σπεύδω

→ υγρόληκτα: αίρω

→ ενρινόληκτα: νέμω

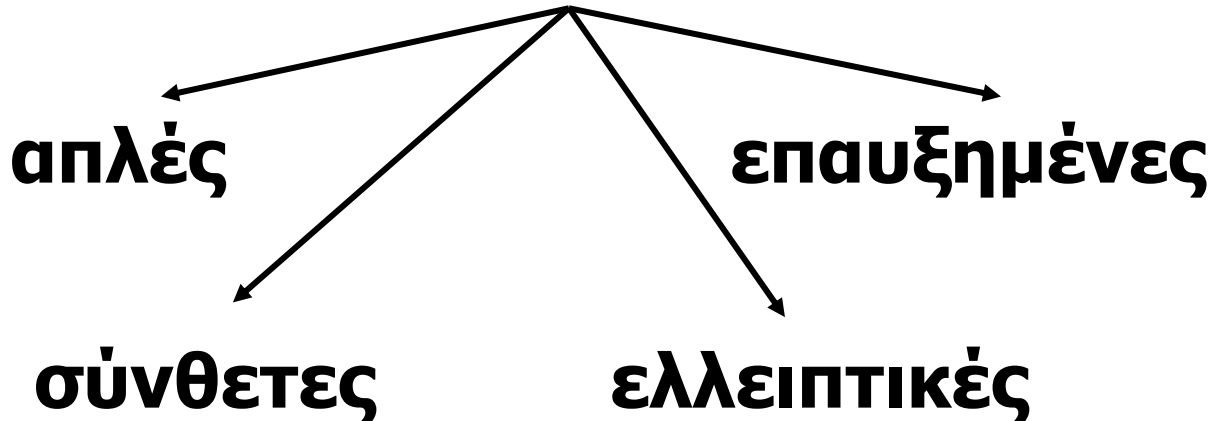
3. Ο ομαλός αναδιπλασιασμός

Το ρήμα αρχίζει από:	είδος αναδιπλασιασμού
<p>A.</p> <p>1. απλό σύμφωνο (εκτός του ρ-)</p> <p>2. δύο σύμφωνα, από τα οποία:</p> <p>το πρώτο είναι άφωνο (κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ) και το δεύτερο υγρό ή ένρινο (μ, ν, λ, ρ)</p>	<p>επανάληψη του αρχικού συμφώνου + ε</p> <p>λύω → λέλυκα</p> <p>γράφω → γέγραφα</p>

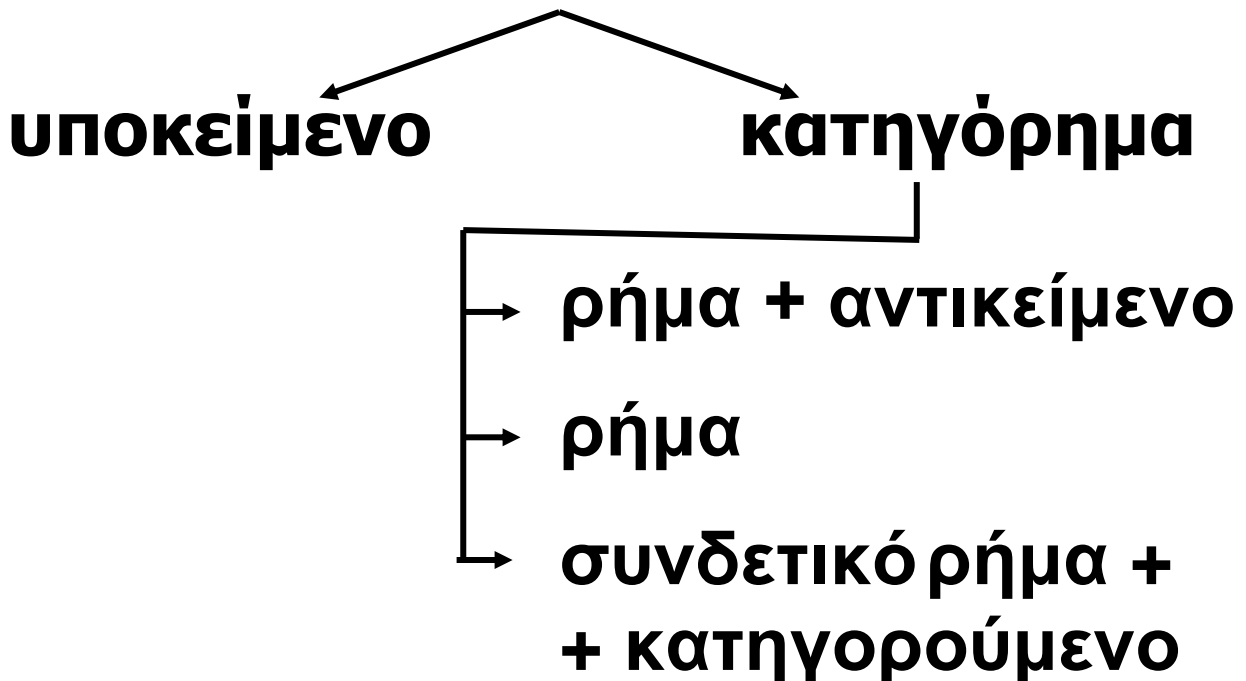
<p>είδος αναδιπλάσιασμού</p>	<p>συλλαβική αύληση ψηφίζω → Ψηφικά ῥάπτω → ῥραφα κτείνω → κτενά στράτευω → στρατικά</p>	<p>Το ρήμα αρχίζει από:</p>	<p>1. διπλό σύμφωνο (ζ, ζ, ψ) 2. ῥ- 3. δύο σύμφωνο, χωρίς να είναι το πρώτο ῥφωνο και το δεύτερο υρρό ή ενρινο 4. τρία σύμφωνο</p>	<p>Χρονική αύληση ἑλπίζω ἑλπίκα ἄθροίζω ἄθροικα</p>	<p>φωνήεν ή δίφθongo</p>	<p>Γ.</p>	<p>Β.</p>
------------------------------	--	-----------------------------	--	---	--------------------------	-----------	-----------

II ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

A. Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους

B. Οι βασικοί όροι των απλών προτάσεων

Υβνική: Άπαντες μετίζουν της ζορής.

δοτική: Επίστουν αυτό αι πόλεις.

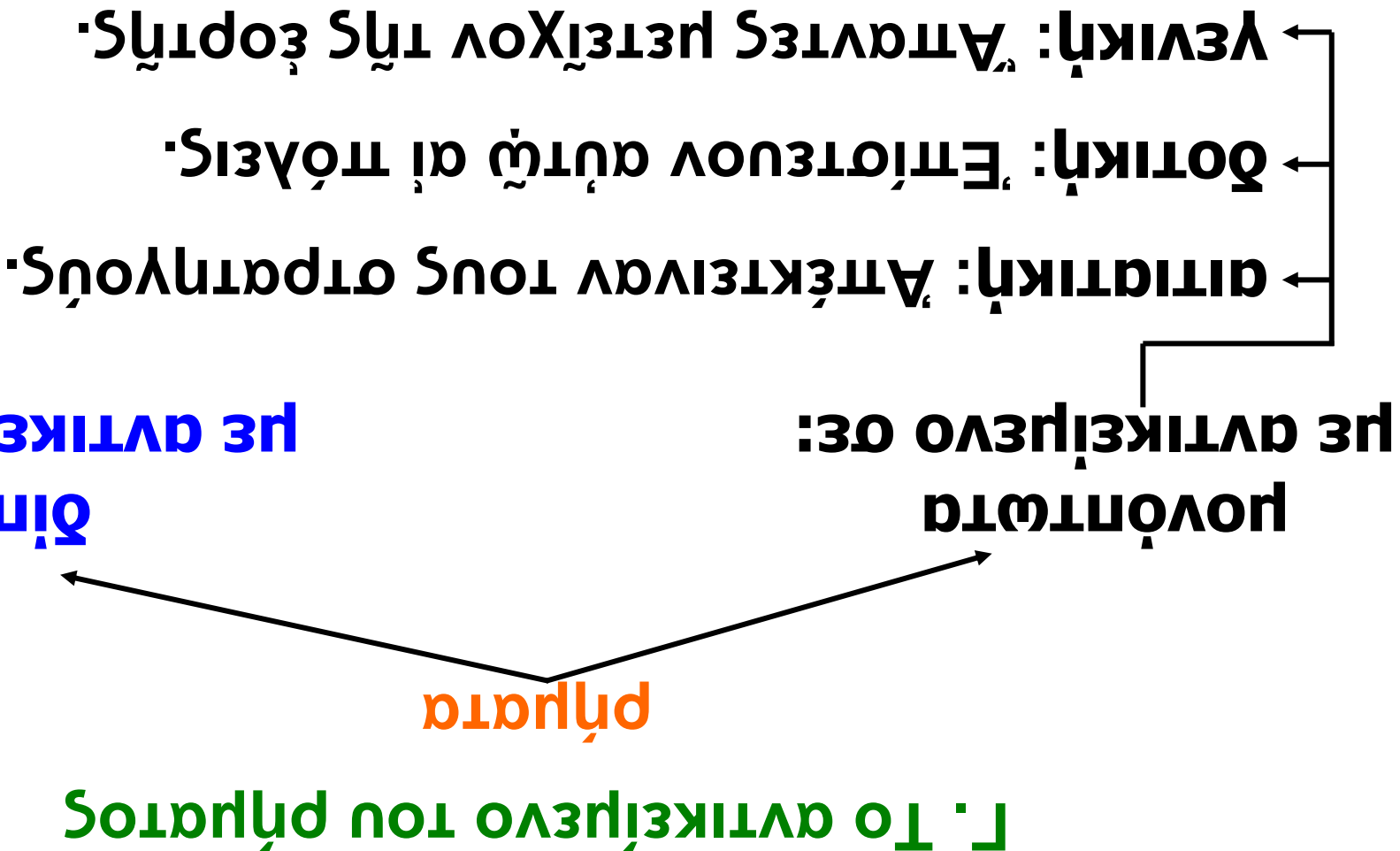
αιτιατική: Ατέκτιναν τους στρατηγούς.

μη αντικείμενο σε:
διπλά

μη αντικείμενο σε:
μονόπλά

ρήματα

Γ. Το αντικείμενο του ρήματος

δίπτωτα με αντικείμενο σε:

- **αιτιατική και αιτιατική:**
Διδάσκειν σε την στρατηγίαν.
- **δοτική και αιτιατική:**
Πᾶσαν ὑμῖν την ἀλήθειαν ἐρῶ.
- **γενική και αιτιατική:**
Ἄνδρῶν την πόλιν ἐξεκένωσαν.
- **γενική και δοτική:**
Μετεσχῆκαμεν ἡμῖν ἱερῶν τῶν σεμνοτάτων.

Δ. Τα είδη του απαρεμφάτου

ἐναρθρο

ἀναρθρο

ειδικό

τελικό

Ε. Τα είδη της μετοχής

επιθετική

κατηγορηματική

επιρρηματική

- χρονική
- αιτιολογική
- τροπική
- τελική
- υποθετική
- εναντιωματική

ΣΤ. Σύνδεση προτάσεων η όρων προτάσεων

παρατακτική
ή κατά παράταξη
με συνδέσμους:

υποτακτική
ή καθ' υπόταξη με:

ασύνδετο σχήμα

Συμβαλόντες τάς άσπίδας έωθοῦντο,
έμάχοντο, άπέκτεινον, άπέθνησκον.

→ συμπλεκτικούς: καί, τε κτλ.

→ αντιθετικούς: μέν, δέ, αλλά κτλ.

→ διαζευκτικούς: ή, είτε κτλ.

→ αιτιολογικούς: γάρ, έπεί

→ συμπερασματικούς: άρα, δή οῦν, γοῦν κ.τ.λ. →

αντωνυμίες:

αναφορικές
ὅς, ὅσπερ, ὅστις κ.τ.λ.

ερωτηματικές
τις, ποῖος, πόσος κ.τ.λ.

επιρρήματα:

αναφορικά
ὡς, ὡσπερ, ὅπου κτλ.

ερωτηματικά
ποῦ, πῶς, πόθεν κτλ.

Ζ. Οι προσδιορισμοί

1. ονοματικοί

2. επίρρηματικοί

1. Οι ονοματικοί προσδιορισμοί

ομοιόπτωτοι

ετερόπτωτοι

→ κατηγορηματικός προσδιορισμός: π.χ. Ἀγησίλαος **φαιδρῶ** τῷ προσώπῳ ἐκέλευσεν.

→ επιθετικός προσδιορισμός: π.χ. Σύνειμι ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς.

→ επεξήγηση: π.χ. Θανάτῳ τῷ ἀλγίστῳ ἀπώλετο, λιμῶ.

→ παράθεση: π.χ. Ἀφικνοῦνται εἰς Κερασοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα.

→

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ

σε γενική

σε αιτιατική
αναφοράς,
π.χ. γνώμην ἰκανός
καί τά πολέμια
ἄλκιμος

σε δοτική
αναφοράς, π.χ. τραχύς τῇ φωνῇ
αντικειμενική, π.χ. δωρεά τῷ δήμῳ

σε γενική

- κτητική, π.χ. ἡ πόλις ἡμῶν
- δημιουργοῦ, π.χ. Σόλωνος νόμοι
- διαιρετική, π.χ. τῆς γῆς ἡ ἀρίστη
- ὕλης, π.χ. στέφανος δάφνης
- περιεχομένου, π.χ. ἄλλος ἡμέρων δένδρων
- ιδιότητος, π.χ. ἔργα ἀρετῆς
- αξίας, π.χ. ἀγρός ταλάντου ἄξιος
- αιτίας, π.χ. δίκη κλοπῆς
- συγκριτική, π.χ. τούτου σοφώτερος
- αντικειμενική, π.χ. ἐπιμελής τῶν φίλων
- υποκειμενική, π.χ. πόλεμος Πελοποννησίων καί Ἀθηναίων

2. Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί

πλάγιες πτώσεις

γενική

τόπου, π.χ. Πολύτροπος **αυτοῦ**
ἀποθνήσκει.

χρόνου, π.χ. Ταῦτα **τῆς ἡμέρας**
ἐγένετο.

αιτίας, π.χ. Ζηλῶ σε **τοῦ πλούτου**.

αναφοράς, π.χ. Οὐ κακῶς **γνώμης**
ἔχω.

δοτική

τόπου, π.χ. **Γῆ** ἔκειτο.

χρόνου, π.χ. Πέμπτη **ἡμέρα**
ἐξέπλευσαν.

αιτίας, π.χ. **Λιμῶ** ἀπέθανεν.

αναφοράς, π.χ. Ἰσχύειν **τῆ ψυχῆ**
αἴρου.

ποσοῦ, π.χ. **Τοσοῦτω** διέφερε
τῶν ἄλλων.

συνοδείας, π.χ. Κατέπλευσεν
εἴκοσι **ναυσίν**.

τρόπου, οργάνου, μέσου,
π.χ. Τό σῶμα **πόνοις** γύμναζε.

αιτιατική

τόπου, π.χ. Ἐξελαύνει **σταθμούς**
τρεις.

χρόνου, π.χ. Ἐνταῦθα ἔμεινεν
ἡμέρας ἑπτά.

τρόπου, π.χ. Τίνα **τρόπον**
τήν θύραν κόψω;

αιτίας, π.χ. **Τί** τηνικάδε ἀφῖξαι;

αναφοράς, π.χ. Ταράσσομαι
φρένας.

επιρρηματικές μετοχές

τροπικές, π.χ. Ταῦτα **εἰπών** ἀνέστη.

χρονικές, π.χ. Τί **βουλόμενοι**
ψεύδονται;

αιτιολογικές, π.χ. Ταῦτα **εἰπών**
ἀνέστη.

τελικές, π.χ. ἦλθον παύσουσα τόν
σον μένος.

υποθετικές, π.χ. Νικήσαντες
ἀπάντων κύριοι ἔσεσθε.

εναντιωματικές, π.χ. Ἕλληνας ὧν
Ἕλληνας ἀδικεῖ.

κατηγορούμενα

α. προληπτικό ἢ του αποτελέσματος,: π.χ. Φίλιππος **μέγας**
ἠύξηθη.

β. επιρρηματικό

- **τόπου, π.χ. Ἐσκήνουν ὑπαίθριοι.**

- **χρόνου, π.χ. Ὁρθριος ἦκεις.**

- **τρόπου, π.χ. Ἄσμενος ἔώρακά**
σε.

- **σκοπού, π.χ. Αἱ νῆες ἦλθον**
βοηθοί.

- **τάξης, π.χ. Οἱ στρατηγοί ἐξῆλθον**
πρῶτοι.

εμπρόθετοι

στάσης σε τόπο, π.χ. Ἀνάπαυλαι
ἐν τοῖς δένδρεσίν εἰσιν.

κίνησης προς τόπο,
π.χ. Ἀπήλθον **ἐπ' οἴκου**.

κίνησης ἀπό τόπο, π.χ. Ἀπήλθον
ἐκ τῆς Κορίνθου.

κίνησης διὰ τόπου, π.χ. Ἡ δ' ἀρετή
διὰ μόχθων βαίνει.

χρόνου, π.χ. Ἐγένετο **ἐν ἔτεσι**
πεντήκοντα.

τρόπου, μέσου ἢ οργάνου,
π.χ. Ἡττήθησαν **κατά κράτος**.

αιτίας, π.χ. **Υπέρ τῶν γεγενημένων**
ὠργίζετο.

σκοποῦ, π.χ. **Πρός τί** με ταῦτα
ἐρωτᾷς;

αναφοράς, π.χ. Κήρυκας ἔπεμψε
περί σπονδῶν.

εναντίωσης, π.χ. Ὁργή καί τιμωρία
κατά τούτου.

συνοδείας, π.χ. Ἐπαιδεύετο **σύν**
τῷ ἀδελφῷ.

υπεράσπισης, π.χ. Ἀμύνεσθαι **περί**
πάτρης.

ὄρου ἢ προϋπόθεσης, π.χ. Ἡρώτα
ἐπί τίσιν ἂν γένοιτο σύμμαχος.

επιρρήματα

στάσης σε τόπο, π.χ. Πρωταγόρας
αὐτόθι ἐστίν.

κίνησης προς τόπο, π.χ. Θίβρων
ἀπῆλθεν **οἴκαδε.**

κίνησης ἀπό τόπο, π.χ. Ἀθήνηθεν
ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ.

κίνησης διὰ τόπου, π.χ. Τάς πύλας
ἧ ἐσῆλθον ἔκλησε.

τροπικά, π.χ. Βουλευίου **βραδέως.**

χρονικά, π.χ. Κατέβην **χθές** εἰς
Πειραιᾶ.

ποσοτικά, π.χ. Οὐ **πάνυ** νενόηκα.

δισταγμοῦ ἢ πιθανότητος,
π.χ. Ἴσως εἴποιεν ἂν πολλοί...
βεβαιωτικὰ ἢ αρνητικὰ,
π.χ. Οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

απαρέμφρατα

σκοποῦ, π.χ. Τήν πόλιν αὐτοῖς
παρέδωκαν φυλάττειν.
αποτελέσματος, π.χ. Οὐ μάντις
εἰμί τάφανῃ γνῶναι.
αναφοράς, π.χ. Δυνατός ἐστι
ὁ ῥήτωρ λέγειν.

δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις

χρονικές, π.χ. Ὄτε ἡ μάχη ἐγένετο,
Τισσαφέρνης ἐν Σάρδεσιν
ἔτυχεν ὤν.
αιτιολογικές, π.χ. Μή θαυμάζετε
ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι
πράγμασι.

τελικές, π.χ. Δίκαιος γίννου, **ἵνα καί δικαίων τυγχάνης.**

υποθετικές, π.χ. **Εἰ μή τούς νόμους τηροῦμεν,** λέλυται πάντα.

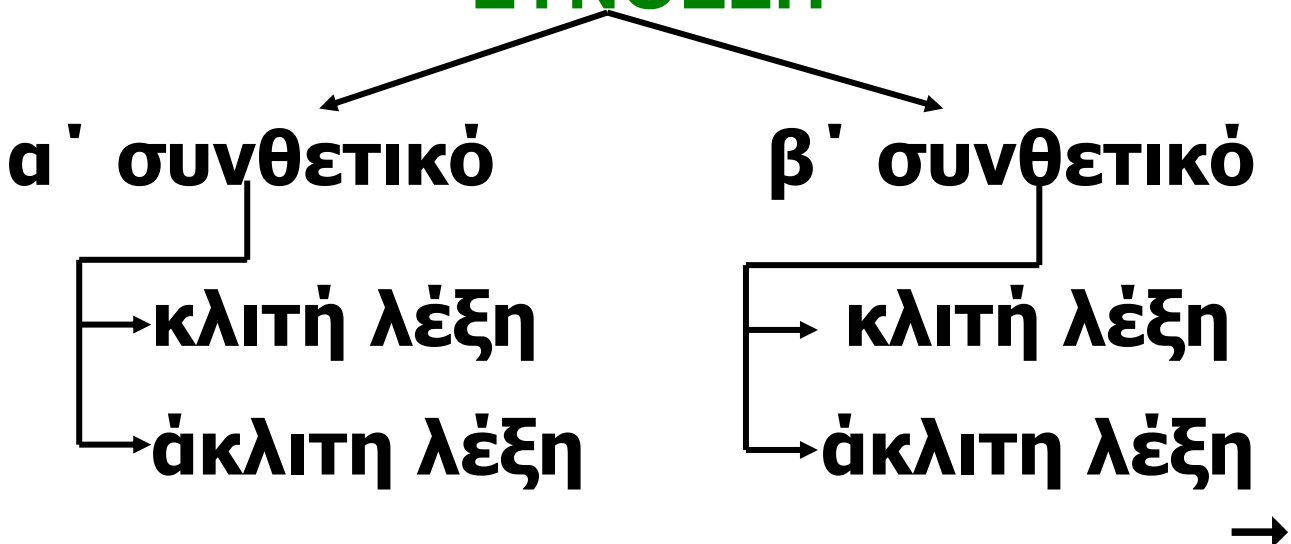
εναντιωματικές, π.χ. **Εἰ καί μή βλέπεις,** φρονεῖς δ' ὅμως.

συμπερασματικές, π.χ. Κραυγὴν ἐποίουν, **ὥστε καί τούς πολεμίους ἀκούειν.**

αναφορικές, π.χ. Θαυμαστόν ποιεῖς, **ὅς ἡμῖν οὐδέν δίδως.**

III. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΝΘΕΣΗ

α' συνθετικό

κλιτή λέξη

→ ουσιαστικό

ἄγγελία + φέρω > ἄγγελιαφόρος

ἔλαφος + βάλλω > ἔλαφηβόλος

τάξις + ἄρχω > ταξίαρχος

→ επίθετο

ἄκρα + πόλις > ἀκρόπολις

βαρύς + θυμός > βαρύθυμος

ἑκατόν + χεῖρ > ἑκατόγχειρ

→ ρήμα

λείπω + ἀνήρ > λειψανδρία

στρέφω + δίκη > στρεψόδικος

ἔχω + φρήν > ἔχέφρων

ἀκλιτη λέξη

επίρρημα

ἄγχι + ἄλς > ἀγχίαλος

ὄπισθεν + δόμος > ὄπισθόδομος

ὄμοῦ + γλῶττα > ὄμόγλωστος

πρόθεση

ἀνά + ἄγω > ἀνάγω

σύν + τροφή > σύντροφος

έν + λόγος > ἔλλογος

αχώριστο μόριο

ἀ- + καρπός > ἄκαρπος

νη- + ποινή > νήπιος

δυσ- + μορφή > δύσμορφος

ἡμι- + θεός > ἡμίθεος

β' συνθετικό κλιτή λέξη

→ ουσιαστικό

Ἕλλην + ταμίας > Ἑλληνοταμίας

ἀ- + θάνατος > ἀθάνατος

ἐπί + ἡμέρα > ἐφήμερος

→ επίθετο

ἄξιος + θαυμαστός >

ἄξιοθαύμαστος

ἀ- + συνήθης > ἀσυνήθης

εὖ + δήλος > εὖδηλος

→ ρήμα

ἀντί + γράψω > ἀντιγράφω

καλός + γράφω > καλλιγράφος

ἀ- + μανθάνω > ἀμαθής

ἀκλιτη λέξη

→ επίρρημα

σύν + ἄμα > συνάμα

ὑπέρ + ἄνω > ὑπεράνω

ἐκ + πάλαι > ἔκπαλαι

→ αριθμητικό

έν + δέκα > ένδεκα

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.